

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plutarchu Chairōneōs Ta Sōzomena Panta

Continens Vitas Parallelas Graecè & Latinè

Plutarchus

Francofurti, 1620

Fabius Maximus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1340)

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Φάβιος Μάξιμος.

ΟΙΟΥΤΟΙ ΔΕ Τῶ ΠΕΡΚΛΕΥΣ ΕΝ ΤΟΙΣ
ΑΞΙΟΙΣ ΜΗΜΗΣ ΓΕΓΝΟΤΟΣ, ΩΣ ΠΑΡΕΙΛΗ-
ΦΑΜΟΥ, ΟΤΙ Τῶ ΦΑΒΙΟΝ Τῶ ΙΣΟΡΙΑΙ ΜΕΤΑ-
ΓΑΓΩΜΟΥ. ΝΥΜΦΑΝ ΜΙΑΣ ΛΕΓΟΥΣΙΝ, ΟΙ ΔΕ
ΓΥΜΑΧΟΣ ΟΠΙΧΩΕΙΑΣ Η ΕΡΑΚΛΕΥΜΕΓΙΣΤΟΣ

ΠΕΙ Τῶ ΘΥΜΒΕΙΝ ΠΟΛΥΜΟΝ, ΗΜΕΙΣ ΦΑ-
ΒΙΟΝ, ΑΝΔΡΑ ΠΟΛΥ ΚΥ ΔΟΚΙΜΟΝ ΕΝ ΡΩΜΗ Τῶ ΦΑΒΙΟΝ ΗΓΧΟΣ ΑΠῶ
ΑΥΤῶ Τῶ ΔΕ ΑΓ. ΙΝΕΣ Τῶ ΤΥΣ ΔΠΟ Τῶ ΗΓΧΟΣ ΤΕΤΕ, ΤΕΡΤΙΟΥΣ Τῶ
ΔΙ ΟΡΥΜΑΤΩΝ ΧΡΗΣΑΜΕΝΟΣ ΑΓΧΡΑ, ΦΟΔΙΟΣ ΙΣΟΡΕΣΙΝ ΟΝΟΜΑΖΕΤΑΙ
Τῶ ΠΑΛΑΙΟΙ. ΕΤΩ Γῶ ΑΓΧΡΑ ΝΥΜ ΑΙ ΔΙΟΡΥΖΑΙ, ΦΟΔΙΑΙ, ΚΥ ΦΟΔΕΡΕ
Τῶ ΣΚΑΨΑΙ ΚΑΛΕΨΑΙ, ΧΡΕΙΩ Τῶ ΔΥΟΙΝ ΦΥΟΓΩΝ ΜΕΤΑΠΕΣΟΝΤΩΝ,
ΦΑΒΙΟΙ ΤΕΡΤΙΟΥΣ ΕΒΕΨΑΙ. ΠΟΛΛΕΣ Τῶ ΜΕΓΑΛΕΣ ΤῆΣ ΟΙΚΙΑΣ
ΔΞΕΝΕΙΧΑΜΕΝΟΣ ΑΝΔΡΑΣ, ΔΠΟ ΡΥΛΑΙΣ Τῶ ΜΕΓΙΣΤΑ, ΚΑΙ ΔΧΕ Τῶ ΤΟ
ΜΑΞΙΜΟΣ Τῶ ΡΩΜΑΙΟΙΣ ΕΠΟΝΟΜΑΔΕΥΣ, ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΔΥ ΦΑ-
ΒΙΟΣ ΜΑΞΙΜΟΣ, Τῶ Ε ΠΑΙΔΕ ΓΡΑΦΟΜΟΥ. ΔΥ ΔΙ ΑΥΤῶ ΣΑΜΑΛΙ-
ΧΩΝ ΜΟΥ ΠΑΡΑΝΟΥΜΟΝ, Ο ΒΕΡΕΚΩΣΤΟΣ. ΕΙΧΕ Γῶ ΑΚΡΟΧΕΡΩΝΑ ΜΕ-
ΧΕΡΩΝ ΕΠΙΡΩ Τῶ ΧΕΙΛΕΣ ΟΠΙΧΕΦΥΚΗΑΙ. Ο Τῶ ΟΙΚΙΣΤΑΣ ΣΗΜΑΙΝΕ
Τῶ ΤΕΡΤΑΠΟΝ. ΕΤΕΡΗ ΔΕ Τῶ ΤΕΡΤΟΤΗΤΑ ΚΥ ΒΑΡΥΤΗΤΑ Τῶ
ΗΓΧΟΣ ΕΠΙ ΠΑΙΔΟΣ ΟΝΤΟΣ. Τῶ Γῶ ΗΣΥΧΟΝ ΑΥΤῶ ΚΑΙ ΣΩΠΗΛΟΝ ΚΑΙ ΜΥ
ΠΟΛΛΗΣ ΔΙΔΑΧΕΙΑΣ Τῶ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΑΠΙΟΜΟΝ ΗΔΟΝΩΝ, ΒΕΡΑΔΕΩΣ Τῶ
ΚΥ ΔΙΦΟΝΩΣ ΔΕΧΟΜΟΝ Τῶ ΜΑΗΤΕΙΣ, ΔΙΧΕΛΟΝ Τῶ ΤΕΡΤΟΣ ΤΟΙΣ
ΣΩΜΗΤΗΣ ΚΥ ΚΑΤΗΧΟΝ, ΑΒΕΛΤΗΕΙΑΣ ΠΝΟΣ ΚΥ ΝΑ ΔΡΕΨΤΕΟΣ Τῶ
ΝΟΙΑΙ ΕΙΧΕ Τῶ ΤΟΙΣ ΕΚΤΟΣ, ΟΛΙΓΟΙ ΔΙ ΗΣΑΙ ΟΙ Τῶ ΔΕΥΣΙΝΗΤΩΝ
Τῶ Τῶ ΒΑΘΕΣ, ΚΥ Τῶ ΜΕΓΑΛΟΨΥΧΟΙ ΚΑΙ ΛΕΟΝΤΑΔΕΣ ΕΝ Τῶ ΦΥΣΕΙ
ΚΑΘΟΡΑΝΤΕΣ ΑΥΤῶ. ΤΑΧΥ Τῶ Τῶ ΧΕΙΡΟΣ ΤΕΡΤΙΟΝΤΟΣ, Τῶ Τῶ
ΤΕΡΤΑΜΑΤΩΝ ΕΓΧΕΡΩΜΟΝ, ΔΙΕΣΗΜΑΝΕ ΚΥ ΤΟΙΣ ΠΟΛΛΟΙΣ ΑΠΑΓΧΑΝ
ΜΟΥ ΗΣΑΙ Τῶ ΔΟΚΙΣΑΙ ΑΠΕΡΑΓΙΑΙ, ΔΙΒΕΛΙΑΙ Τῶ Τῶ ΔΙΔΑΧΕΙΑΙ
Τῶ Τῶ ΤΕΡΤΟΣ ΜΗΔΕΝ ΟΞΥΜΗΔΙ ΔΙΧΙΝΗΤΩΝ, ΕΝ ΠΑΟΙ ΜΟΝΙΜΟΝ ΚΥ ΒΕ-
ΒΑΙΟΝ. ΟΡΑΝ Τῶ ΚΥ Τῶ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ Τῶ ΜΕΓΕΤΟΣ, ΚΥ Τῶ ΠΟΛΕΜΩΝ Τῶ
ΠΛΗΤΟΣ, ΗΣΚΕΙ Τῶ ΜΟΥ ΣΩΜΑ ΤΕΡΤΟΣ ΤῶΣ ΠΟΛΕΜΕΣ, ΩΣΠΕΡ ΟΠΛΟΝ
ΣΥΜΦΥΤΩΝ, Τῶ Τῶ ΛΟΓΩΝ, ΟΡΓΩΜΟΝ ΠΕΙΘΕΣ Τῶ Τῶ ΔΗΜΟΝ, ΔΙ ΜΑ-
ΛΑ ΤΕΡΕΠΟΝΤΩΣ Τῶ ΒΙΩ ΚΑΤΑΚΕΧΟΣ ΜΗΜΟΝ. Ε Γῶ ΕΠΙΛΩ
ΕΧΙΣΤΟΣ, Τῶ Τῶ ΚΕΝΗ ΚΥ ΑΓΧΡΑΙΟΣ ΧΑΙΕΙΣ, ΔΛΛΑ ΝΟΙΣ ΙΔΙΟΝ ΚΥ ΠΕ-
ΕΙΤΩΝ ΕΝ ΓΥΜΟΛΟΓΙΑΙΣ ΧΗΜΑ ΚΥ ΒΑΤΟΣ ΕΧΩΝ, ΑΣ ΜΑΙΛΙΣΑ ΤῶΣ
ΘΕΚΥΔΙΔΕ ΤΕΡΤΟΠΟΙΕΝΑΙ ΛΕΓΟΥΣΙ. ΕΧΕ ΣΩΨΕΤΑΙ Γῶ ΑΥΤῶ ΛΟΓΟΣ,
ΟΝ ΕΙΠΕΝ ΕΝ Τῶ ΔΗΜΩ, Τῶ ΠΑΙΔΟΣ ΑΥΤῶ ΜΟΥ ΥΠΑΤΕΙΑΙ ΔΠΟΤΑ-
ΝΟΝΤΟΣ ΕΚΑΜΟΝ. ΠΕΝΤΕ ΔΙ ΥΠΑΤΕΙΩΝ ΑΣ ΥΠΑΤΕΙΩΣΕΝ, Η ΤΕΡΤΗ
Τῶ ΔΠΟ ΔΙΓΥΩΝ ΔΡΙΑΜΟΝ ΕΧΕΝ. ΗΤΗΗΤΕΣ Γῶ Τῶ ΑΥΤῶ ΜΑ-
ΧΗ, ΚΥ ΠΟΛΛΕΣ ΔΠΟΔΟΝΤΕΣ, ΕΙΣ Τῶ ΑΛΠΕΙΣ ΑΝΕΣΑΛΗΣΑΙ, ΚΥ Τῶ
ΤΕΡΤΟΠΟΙΕΝ ΕΠΑΥΣΑΤΟ Τῶ ΙΤΑΛΙΑΣ ΛΗΙΣΟΜΟΝΟΙ ΚΥ ΚΑΚΩΣ ΠΟΙΕΝ-
ΤΕΣ. ΕΠΕΙ Τῶ ΑΝΝΙΒΑΣ ΕΜΒΟΛΩΝ ΕΙΣ ΙΤΑΛΙΑΙ, ΚΑΙ ΜΑΧΗ ΤΕΡΤΩΝ
Τῶ Τῶ ΤΡΕΒΙΑΙ ΠΟΛΥΜΟΝ ΟΠΙΧΕΑΤΗΣΑΙ, ΑΥΤΟΣ ΜΟΥ ΗΛΑΥΝΕ
ΔΧΕ ΤΥΡΡΕΛΙΑΣ, ΠΟΡΘΩΝ Τῶ ΧΩΡΑΙ, ΕΚ ΠΛΗΞΙΝ Τῶ ΔΕΙΝΙΩ ΚΥ ΦΟΒΟΝ
ΕΙΣ Τῶ ΡΩΜΙΩ ΕΒΕΒΛΗΕ ΣΗΜΕΙΑ Τῶ Τῶ ΜΟΥ, ΣΩΜΗΤῶ ΡΩΜΑΙΟΙΣ,
ΔΠΟ ΚΕΡΑΥΝΩΝ, Τῶ ΔΙ ΟΛΩΣ ΔΞΗΛΑΜΕΝΑ ΚΥ ΠΟΛΛΙΩ ΑΠΟΠΙΑΙ
ΕΧΟΝΤΑ ΤΕΡΤΟΠΟΙΕ, (ΤΥΡΕΥΣ ΤΕ Γῶ ΑΦ ΑΥΤῶ ΑΙΜΑΛΙ ΗΜΕ-
ΑΔΑΙ ΔΙΦΑΒΕΡΧΟΙΣ ΕΛΕΓΧΗ, ΚΑΙ ΤΕΡΗ ΣΑΧΥΩΝ Τῶ ΑΝΠΟΝ ΕΝΑΙ-
ΜΑ ΚΕΙΡΕΑΔΑΙ, ΚΑΙ ΛΙΘΟΙΣ ΜΟΥ ΕΚ Τῶ ΑΕΕΟΣ ΔΙΦΑΠΥΕΙΣ ΚΑΙ ΦΛΕΓΩΜΟΙΣ ΦΕΡΕΑΔΑΙ, Τῶ ΔΙ Τῶ ΦΑΒΕΙΣ ΕΡΑΝΟΙ ΡΑ-
ΓΙΩΑΙ ΔΔΞΑΙΤΕΣ, ΕΚ ΠΙΠΛΕΙΝ ΚΑΙ ΔΙΦΑΠΕΙΡΕΑΔΑΙ ΠΟΛΛΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ, ΚΑΙ ΤΟΥΤΩΝ ΕΝΙ ΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ ΦΑΙΛΩΑΙ ΚΥ ΛΕΞΙΝ

αδύτητα εμεν-
Krebsius p.104.

PLVTARCHI

Fabius Maximus.

ERICLIS memoratu digna
facta, quæ quidem ad nostram
notitiam peruenere, ea sunt:
nunc ad Fabii vitam descri-
bendam transeamus. Ex nym-
pha memorant, alii ex muliere
indigena, quæ cum Hercule

iuxta Tyberim amnem concubuerat, Fabium na-
tum, virum qui numerosam Romæ & claram pro-
pagauit gentem Fabiorum. Alii principes huius
familie, quia fossis feras capiebant, Fodios tradunt
olim vocatos, qui deinde, duabus tempore com-
mutatis literis, appellati Fabii sunt. Multos hæc do-
mus præstantes viros dedit. A Rutiliano au-
tem, qui ex claritate Maximi cognomen inue-
nit, Fabius Maximus, de quo hic agimus, fuit
quartus. Ei nota corporis cognomen Verrucoso
dedit, quod Verruca parua ei ex summo extube-
rauisset labio. Quicula puer etiamnum dictus est,
ex mansuetis & grauibus moribus. Quippe seda-
tum ingenium eius & taciturnitas, magnaque in-
fruendis puerilibus oblectamentis cautio, tardi-
tas ac labor in percipiendis literis, facilitas & ob-
sequium aduersus sodales, stultitiæ opinionem ei
apud ignotos & ignauitæ præbuit. Stabilem verò
altamque eius indolem, & animi magnitudinem
atque celsitudinem, pauci fuere qui perspicerent.
At breui inde cum ætate republica gerenda exci-
tatus, quam securitatem alii rebantur, immotum
ostendit cuilibet animû esse, cautionē, prudentiā,
tarditatē & cunctationē constantiā & firmitudinē
animi. Qui quum videret, hinc reip. molem, hinc
bellorû frequentia, corpus ad bella, vt arma sube-
git à natura data: orationē autem pro instrumento
ad ducendum populum, quam præclare ad vitæ
composuit tenorem, alienam ab omni fucō & va-
na popularique iactatione, plenam autem solidæ
prudentiæ cum singulari præstantique lumine &
grauitate sententiarû, quas cum Thucydidis sen-
tentiis imprimis componunt. Extat oratio fune-
bris eius, quam publicè in laudem filii habuit, qui
obit post consulatum. Ex quinque consulatibus
quos gessit, in primo triumphauit de Liguribus:
qui signis collatis ab eo fusi, intra Alpes sunt mul-
tis amissis coacti, repressiq; à populanda & vexan-
da proxima Italiæ ora. Vt verò cum exercitu An-
nibal in Italiam irrupit, victorque primùm ad
Trebbiam flumen per Hetruriam populabundus
agmen duxit, stupor que Romanos ingens & ter-
ror incessit, prodigia autem partim solita Roma-
nis fulgura, partim noua fædaque admodum
sunt nuntiata, (scuta enim sanguinem sua spon-
te ferebant sudasse, cruentas Antii spicas demes-
sas, lapides ignitos ardentisque cœlo cecidisse,
quum cœlum supra Faleros fissum videretur,
decidisse passimque disiectas fuisse frequentes
sortes, in vna scriptum ad verbum apparuisse,

MAVORS ARMA SVA CONCVTIT) nihil his consul commotus C. Flaminius est, vir, cui sua sponte feroci feruidog; secundæ res, quas ante præter expectationem insignes gesserat, quû, inhibente senatu & collega reluctante, acie Gallos fudit fugauitq; animos fecerant. Fabium vero, portenta, quum plerog; mouerent (quia credebat temeraria) minus terrebant. Sed quum hostes intelligeret & paucos esse, & difficultate laborare stipendii, cunctandum censuit Romanis, nec pugnandum cum homine qui exercitum haberet multis ad id ipsum duratum præliis, cæterum submitienda fociis auxilia, oppidaque in potestate tenenda, dum vigor ille per se Annibalis, sicut flamma exigua & leui excitata vi, marcesceret. Non flexit Flaminius tamen. Enimvero ille non permisurum se dicebat, vrbi bellum vt admoueretur, neque, vt olim Camillus, vt intra mœnia de ea dimicaret. Itaq; legiones educere tribunis iubet. In equum vero insilientem equus nulla certa de causa repente tremens perculsusq; lapsum super caput effudit. Neq; eum hæc res auertit tamen a proposito. Quare vt initio occurrere statuerat Annibali, ad lacum Hetruriæ, quem Trasimenum vocant, aciem instruxit. Interea dum manus conferunt milites, terræ motus multa oppida prostrauit, auertitque cursu suo amnes. Dorâ montiû ingenti lapsu proruit: hæc tamen nemo præliantium tantâ vim sensit. Ipse animosissime ac fortissime dimicans cecidit Flaminius, & circa eum optimi quique. Reliquis in fugam conuersis, ingens edita ltrages, quindecim millia cæsa, alterum tantum captum. Flamini corpus, vt funeraret id decoraretq; virtutis causa, magna cum cura inter cadauera Annibal inquisitum non inuenit, neq; constitit quid eo esset factum. Aduersam pugnam ad Trebiam, nec dux aperte scripsit, nec retulit nuntius, sed ancipiti ambiguoq; diremptam mentitus est Marte. Ad huius primum nuntium cladis prætor Pomponius vocato ad concionē populo, aperte sine ambagib; aut circuitione, Pugna, inquit, Quirites, magna victi sumus, exercitus deletus est, consul cecidit Flaminius, vos de vestra salute & incolumitate deliberate. His, sicut vento, in tantam multitudinem instar maris iactatis, ita perculit ciuitatem vt præ terrore consistere animi & in gradu permanere nequirent. Conueniunt igitur in vnam sententiam, libero & soluto republ. opus esse imperio, quod vocant Dictaturam, & viro qui seueram & intrepide administret. Fabium eum esse, qui pares maiestati imperii eius animos grauitatemque habeat morum, & id sit ætatis, qua mentis consiliis adhuc viuiddæ corporis vires respondeant, & attemperatus ad prudentiam feruor sit. Vbi ea sententia placuit, dicitur Fabius dictator: qui, magistro equitum M. Minutio dicto, primum à senatu postulat vt sibi in bello vri equo liceat, quod fas non erat, sed lege quadam vetere interdixerant, vel quod maximû robur ponerent in pedite, & ob id duci censerent in acie apud eum permanendum, neq; deserendum hunc,

A' ΑΡΗΣ ΤΑ' ΕΑΥΤΟΥ' ΟΠΛΑ ΣΑΛΕΥ' ΕΙ) τον μὲν ὑπατον Γάιον Φλαμίνιον ὁσδὲν ἠμῶν ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὰ φύσιν θυμῶν δεικνύοντων, μεγάλας ἐπαρθεμένον ὀτυχίας, ἀπὸ τῶν ἠτυχησάντων ὁσδὲν ἠμῶν, τῆς τε βελήης ἀποκαλύψεως, καὶ ὁσδὲν ἠμῶν, συμβαλῶν βία τοῖς Γαλάταις καὶ κερήσας. Φάβιον δὲ τὰ μὲν σημεῖα, καὶ τὰ ἀποδείκναι πολλῶν, ἢ τὸν ὑπέσθραπτε, ἀλλὰ τὸ ἀλόγιστον δὲ ὀλιγότητα τῶν πολεμίων καὶ τὸ ἀχρηματίας πωθανόμηνος, κατερεῖν παρεκάλει τοὺς Ρωμαίους, καὶ μὴ μάχεσθαι πρὸς ἀδυσποπὸν ἐπ' αὐτῶν πύτων ἀλλὰ πολλῶν ἀγώνων ἡσκημένην στρατῶν χρώμενον· ἀλλὰ τοῖς συμμάχοις ἐπιπέμπειν τὰς βοηθείας, καὶ τὰς πόλεις ἀλλὰ χεῖρας ἐχόντας, αὐτῶν εἶναι πρὸς αὐτῶν μαχεῖναι τὴν ἀκμὴν τῆς Ἀννίβου, καὶ τὰς φλόγα λαμψασαν ἀπὸ μικρῶν καὶ κρύφης διωάμεως· ἢ μὴν ἐπεισε τὸν Φλαμίνιον, ἀλλὰ φήσας ὅτι ἀνέξεσθαι πρὸς οἰκίαν τῆς Ρώμης τὸν πόλεμον, οὐδ' ὡσπερ ὁ παλαιὸς Κάμилλος, ἐν τῇ πόλει ὄψεσθαι καὶ αὐτῆς, τὸν μὲν στρατὸν ὄψαν ἐκέλευσε τοὺς χιλιάρχους, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὸν ἵππον ἀλλομόνος, ὄψαν ὁσδὲν ἠμῶν πρὸς τὸν ὄψαν ἀλλομόνος ἐξέμου τῆς ἵππου γενόμενος καὶ πλερέντος, ὄψαν ἐπέσε, καὶ κατενεχθεὶς ἐπὶ κεφαλῇ, ὁσδὲν ἠμῶν ἐτρέφε τὴν γνώμης, ἀλλ' ὡς ὄρμησεν ἐξ ἀρχῆς ἀπλητῆσαι τὴν Ἀννίβου, πρὸς τὴν καλουμένην Θρασιώϊα λίμνην τῆς Τυρρῶνίας παρετάξατο. τῆς ἡμετέρας συμβαλόντων εἰς χεῖρας, ἄμα τὰς χεῖρας τῆς μάχης σιωπέσε σεισμός, ὃς οὐδ' ἐπὶ πόλεις ἀνέβραπθον, καὶ ῥέματα ποταμῶν ὄψαν ἔδρας μετέστη, καὶ κρημνῶν ὄψαν ἐβράπθον. ἀλλὰ καὶ τὸ ὄψαν ἡμομόνος βία καὶ πάθος, ὁσδὲν ἠμῶν πρὸς τὸ ὄψαν ἡμομόνος αὐτὸς μὲν οὐδ' ὄψαν ὄψαν Φλαμίνιος, πολλὰ καὶ τὸ λυμῆς ἔργα καὶ ῥώμης ἐπιδεικνύμενος, ὄψαν ἐπέσε, καὶ πρὸς αὐτὸν οἱ κρημνοὶ τῆς ἄλλων τρεπέντων πολλὴν ὄψαν φόνος, καὶ πεντακίχλιοι πρὸς μωείοις κατεκίχθησαν, καὶ ἐάλωσαν ἔτεροι τοσοῦτοι. ὄψαν Φλαμίνιον ὄψαν φιλοπμομόνος θάψαι καὶ κρημνοὶ δὲ τρεπέντων ὄψαν Ἀννίβου, ἐχ' ὄψαν ἐν τοῖς νεκροῖς, ἀλλ' ἡμῶν τὸ ὄψαν ὄψαν ὄψαν ἡφανίαθη. τὸ μὲν οὐδ' ἐπὶ τῆς Τρεβίης ἡμομόνος ἡταν οὐδ' ὄψαν στρατηγός, οὐδ' ὄψαν πεμφθεὶς ἀγγελοὺς ἀπὸ βίβλιας ἔφρασεν, ἀλλ' ἐφύσατο τὴν ἰκκὴν ἐπὶ δίκην αὐτοῖς καὶ ἀμφίδοξον ἡμῶν. πρὸς τῆς τῶν ὄψαν πρὸς τὸν ἡμῶν ὄψαν στρατηγός Πομπώνιος, σιωπαγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὴν δῆμον, καὶ πρὸς πλοκάς, ὄψαν πρὸς τὸ ὄψαν, ἀλλ' ἀμπκριε ἔφρα πρὸς πρὸς τὸν, Νενικήμεθα, ὄψαν ἄνδρες Ρωμαῖοι, μεγάλη μάχη, καὶ διέφθαρται ὄψαν τὸ πεδὸν καὶ Φλαμίνιος ὄψαν ἀπόλων. ἀλλὰ βελθέαδε πρὸς σωτηρίας αὐτῶν καὶ ἀσφαλείας. ὄψαν μὲν οὐδ' ὡσπερ πρὸς τὸν λόγον ἐμβαλῶν εἰς πρὸς πρὸς τὸν δῆμον, σιωπέαζε τὴν πόλιν· οὐδ' ἔσται πρὸς πρὸς τὸν ἐκπληξιν οἱ λογισμοὶ καὶ ἀλλομόνος ἐδύνητο. πρὸς τὸν οἱ εἰς μίαν γνώμην σιωπήθησαν, ἀνυπθῆναι δὲ τὰ πρὸς τὰ μοναρχίας, ὄψαν δικτατωρίας καλοῦσιν, καὶ τὸ μεταχρῆσθαι τῶν τῶν ἀνδρῶν τῶν καὶ ἀδελῶν ἀνδρός. εἶ τῆς τῶν ἑνα Φάβιον Μάξιμον, ἰσθρῶπον ἔχοντα τὸν μεγέθη τῆς ἀρχῆς τῆς φρόνημα καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς ἡλικίας τε καὶ τῆς γεννημένον ἐν ὄψαν σιωπήθη ἐπὶ πρὸς τὰ

F ψυχῆς βουλόματα τὸ σῶμα τῆς ῥώμης, καὶ συγκέρεται τὸ φρονίμων τὸ θάρραλέον. ὡς οὐδ' αὐτὸ ἔδοξεν, ἀπὸ δειρθεὶς δικτάτωρ Φάβιος, καὶ ἀπὸ δειρθεὶς αὐτὸς ἵππαρχον Λύκιον Μινούκιον, πρὸς τὸν μὲν ἡτήσατο τὴν σίγκληπτον, ἵππαρχον καὶ τὰς στρατείας. οὐ γὰρ δέλιω, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ῥώμης καὶ τῆς δῆτινα νόμον παλαιόν, εἴτε τῆς ἀλκῆς τὸ πλεῖστον ἐπὶ πρὸς τῆς πημερῶν, καὶ ἀλλὰ τὸ τῆς στρατηγῶν οἰομένων δεῖν πρὸς τὸ μὲν τῆς φάλαγγι, καὶ μὴ πρὸς τὸ μὲν

είθ' ὅτι τυραννικὸν εἰς ἀπόρρωτα πάλλα καὶ μέγα ὁ τῆς ἀρχῆς
 κρείττος ἔστιν, ἐν γὰρ τούτῳ βουλομένων τὸν δικτάτωρα τῆς δή-
 μου φαίεσθαι δεόμενον. οὐ μὲν ἄλλα καὶ αὐτὸς ὁ Φάβιος
 βίβλος ἐν δειξάσθαι τῶν ἀρχῆς ὁ μέγας καὶ τὸν ὄγκον,
 ὡς μᾶλλον ὑπηκόοις ἤτο καὶ πειθηνίοις τοῖς πολίταις, ὡς
 ἦλθε, σπυρνευγέλιμος εἰς αὐτὸν ῥαβδούχιας εἰκοσιτέσσαρες
 καὶ τὸ ἑτέρον τῶν ὑπᾶτων ἀπορρωτῶντος αὐτῶν, τὸν ὑπηρετικὸν
 πέμψας, ἐκέλευσε τοῖς ῥαβδούχοις ἀπαλλάξαι, καὶ τὰ πα-
 ροίσημα τῆς ἀρχῆς ἀποτρίβειν, ἰδιώτῳ ἀπορρωτῶν. μὲν δὲ
 αὐτὰ καλλίστην ἀρχὴν ἐκείνην ἐκείνην, καὶ διδάσκων
 τὸν δῆμον ὡς ὀλιγαρχία καὶ περὶ φρονήσεως τῆς φρατρηγῶν πρὸς
 ὁ δαμόνοιο, οὐ μορθηρία τῆς ἀγωνισαμένων σφοδρῆτα, ὡς
 τρεπεμὴ δεδίναται τοῖς ἔσθροις, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς δὲ βλαμνί-
 ζεσθαι καὶ πᾶν ἔδειδαμοίαι ἐργασίμους, ἀλλὰ τὰρ-
 ριών ὀσβεσία τῶν ἀρετῶν, καὶ τῆς πρὸς τῶν ἑλπίσι
 τὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων φόβον ἀφαιρῶν καὶ τῶν ἀμυδούμους.
 ὁκινῆσαι δὲ τότε πολλὰ καὶ τῶν ἀπορρωτῶν καὶ χησῶ-
 μων ἀλλοῖς βίβλων, ἀσθευλλείοις καλῶσι καὶ λέγεται σπυ-
 δραμεῖν ἕνα τῶν ἀπορρωτῶν ἐν αὐταῖς λογίαν πρὸς τῶν
 τύχας καὶ τῶν πρὸς αὐτοὺς ἐκείνας. καὶ ὁ μὲν γὰρ ὄγκῳ
 ἐτέρῳ πύθεσθαι. πρὸς αὐτῶν δὲ ὁ δικτάτωρ εἰς τὸν ὄγκον,
 ἠύξατο τοῖς θεοῖς ἐνιαυτῶν μὲν ἀγῶν καὶ σπῶν καὶ πρὸς ἀ-
 πῶν καὶ βοῶν ὄπιθον, ὅσην Ἰταλίας ὄρη καὶ πεδία καὶ πο-
 ταμοὶ καὶ λειμῶνες εἰς ὧσαν ἐσπῶν μὲν ἀρῶσι, κατὰ γύσειν
 ἀπόρρωτα. γὰρ δὲ μοισικῶς καὶ θυμελικῶς ἄξιον ἀπὸ σπυρ-
 ρῶν τειλαχσῶν τειλάχοντα τειῶν, καὶ δῶνα εἰὼν τειλαχ-
 σῶν τειλάχοντα τειῶν, ἐπὶ τειτημοεῖου πρὸς ὄντος. τῆτο ὁ
 κεφάλαίον ἔστιν, ὅκτω μωριάδες δραχμῶν, καὶ δραχμῶν
 τετράλια πενταχσῶν ὀγδοήχοντα τρεῖς, καὶ δύο ὀβολοὶ, λόγον
 ὅτι εἰς τῆτο τῆς πλήθους ἀκρίβειας καὶ ἀξιομῆς χαλεπὸν
 ἔστι εἰπεῖν. εἰ μήτις ἄρα βούλοιο τῆς τειλάδος ὑμνεῖν τῶν
 διώαμιν, ὅτι καὶ φύσει τέλειος, καὶ πρὸς τῶν ἀρετῶν,
 ἀρχῆτε πλήθους ἐν αὐτῶν, τῶν τε πρὸς τῶν ἀξιομῆς, καὶ
 τὰ πόρρωτῶν ἀριθμῶν σοιχεῖα μίξας καὶ σπυρμῶσας εἰς αὐ-
 τὸν αἰείληφε. τῆ μὲν οὖν πολλῶν ὁ Φάβιος τῶν γῶν μὲν ἀ-
 παρτήσας πρὸς ὁ θεῖον, ἠδῶ πρὸς ὁ μέλλον ἐποίησεν. αὐ-
 τὸς δὲ πᾶσας γῆμους ἐν αὐτῶν τῶν νίκης ἐλπίδας, ὡς καὶ
 τῶν θεῶν τῶν ἀξιομῆς δι' ἀρετῆς καὶ φρονήσεως πρὸς ἀ-
 δόντος, τρέπεται πρὸς Ἀννίβαν, οὐχ ὡς ἀξιομῆς γῆμους,
 ἀλλὰ χροῖα τῶν ἀκμῶν αὐτῶν καὶ χημάσιν τῶν ἀπο-
 εἰαν, καὶ πολυαυθροπία τῶν ὀλιγῶν τειλαχσῶν καὶ ὑπα-
 ναλίσκειν βεβουλθμῶν. ὅθεν αἰεὶ μετέωρος ἀπὸ τῆς ἵππου
 τῶν πολεμίων ἐν τόποις ὀρεινοῖς φρατοπέδων ἐπηωρεῖτο,
 καὶ τῶν μὲν ἠσυχάζων, κινουμῶν δὲ, καὶ τῶν ἀκρων κίχρα
 πρὸς αὐτῶν καὶ πρὸς φρονήσεως ἐκ ἀξιομῆς ὅσον ἀκρῆντὴ μὴ
 βιασθῶναι μάχεσθαι καὶ φόβον ὡς μαχησῶν μὲν τῶν πο-
 λεμίοις ἀπὸ τῆς μελλήσεως αὐτοῖς παρῆχεν. ἔτω ὅτι πρὸς ἀ-
 γῶν τὸν χροῖον, ὑπὸ πόρρωτων κατεφρονεῖτο, καὶ κακῶς μὲν
 ἠέουεν ἐν τῶν φρατοπέδῳ, καμῶν ὅτι τοῖς πολεμίοις ἀπολμος
 ἐδόκει, καὶ ὁ μὲν ἐπὶ πλεῖον ἐνός Ἀννίβου. μόνος δὲ ἐκεί-
 νος αὐτῶν τῶν δεινότητων καὶ τῶν ἔσθρων ὡς πολεμῶν ἐγνώκει σπυρ-
 δῶν, καὶ ἀξιομῆς ὡς πᾶση τέχνῃ καὶ βία κινήσεως ἔστιν εἰς μάχῳ ὁ δὴν, ἢ ἀξιομῆς πρὸς αὐτῶν τὰ Καρχηδονίων,
 (οἷς μὲν εἰσι κρείττοις ὄπλοις, χησῶσθαι μὴ δῶνα μὲν οἷς δὲ λείπονται, σῶμασι καὶ χημάσιν, ἐλαθουμῶν καὶ
 ἀπορρωτῶν εἰς ὁ μὲν) ὅτι πᾶσαν ἰδέαι φρατρηγῶν σοφισμάτων καὶ παλαισμῶν τρεπόμενος, καὶ πει-
 ρόμενος, ὡς ἀπὸ δεινὸς ἀθλητῆς, λαλεῖ τῶν, πρὸς ἀλλοῖς καὶ διετάραττε, καὶ μετῆγε πολλαχῶς τὸν Φάβιον.

vel quia nimia alioqui & ingens eius imperii po-
 testas foret, quod hac re certe vellent ut populi ef-
 fe indigens videretur. At Fabius ipse, ut ilico im-
 perii sui populo vim speciemq; ostentaret, quo ma-
 gis obsequentibus vteretur, & dicto audientibus
 ciuibus, processit cum vigintiquatuor fascibus.
 Quum autem alter consul ad ipsum progredere-
 tur, misso apparitore dimittere iussit ei lictores, &
 insignibus depositis imperii, priuati more sibi oc-
 currere. Mox rite a diis immortalibus orsus, quum
 doceret populum, negligentia & contemptu cere-
 moniarum a consule peccatum esse, non ignauia
 militum, admonuit ut ne hostes timerent, at deos
 placarent colerentq;: non ille quidem quo super-
 stitione animos implicaret, imo ut virtutem con-
 firmaret pietate, & spe diuinæ opis formidinē exi-
 meret, & eleuaret hostilem. Eodem tempore mul-
 tos arcanos & vtilis ipsis libros consuluit, quos Si-
 byllinos appellant. Perhibent sortes nonnullas iis
 libris proditas, illius tempestatis fuisse casibus &
 gestis consonas. Quod cognitum fuerat ex illis li-
 bris, fari ad alios nefas erat. Itaq; conuocato dicta-
 tor populi concilio, vouit diis immortalibus, quod
 eo anno ver attulisset ex caprino, suillo, ouillo, bo-
 uillo grege, intra fines Italix, campos, flumina, pra-
 ta natum, id omne se immolaturum. Simul ludæ
 magni voti CCCXXXIII millibus nummum, &
 CCCXXXIII denariis triente. Hæc summa quadrat
 cum LXXXII millibus, DLXXXIII drachmis, &
 duobus obolis. Rationem huius summæ ita præci-
 se definitæ & distributæ haud facile sit inire, nisi
 ternarii numeri celebrare vim velis, quod per se
 perfectus, & impariū sit primus, principiūq; multi-
 tudinis, primas intra se differentias, & cuiusuis nu-
 meri elementa simul confusa, copulataq; comple-
 ctatur. Postquæ igitur animos vulgi Fabius religio-
 ne impletos, ad meliorem spem in futurū erexit, om-
 nem victoriæ spem in se reponens, quod secundas
 res diu tribuere virtuti & prudentiæ soleant, ad An-
 nibalem conuertit se, certus non dimicare, sed tem-
 poris spatio vigorem eius, pecunia inopiã, paucitatē
 copia militum attriturus & accisurus. Itaq; ut ab e-
 quitatu hostium tutus esset, semper locis montosis
 & altis castra muniit, vnde hosti immineret, quie-
 tus, si castris ille se cōtiner, sin mouereret, summis
 montibus circumuolans vndiq; & ex tanto adhe-
 rens interuallo, ne pugnare inuitus cogeretur, &
 tamen terrorem hostibus ita cunctando tanquam
 pugnaturus præberet. Ita tempore extrahendo
 omnibus contemptui esse, a militibus lacerari ma-
 ledictis, imbellis supra modum & ignauus hosti-
 bus, vnum præter Annibalem, videri. Solus ille
 consilium Fabii & rationem, qua bellum gerere in
 animo haberet, animaduertit. Statuit igitur omni
 arte & vi ad pugnam eum elicere, alioquin de Pæ-
 nis actum ratus esse: qui, quibus præstent, non va-
 leant armis vti, quibus vero impares sint, milites
 & pecuniam nequicquam consumant & impen-
 dant. Ergo in omnem speciem se vertit astus &
 luctæ militaris, nihil non mouens, ut eximius ath-
 leta, dum anam quærit quaprehendat Fabium,
 nunc instat, nunc terret, aliàs hac illac trahit,

vt a tuis
 sententia
 culla. Se
 Minutius
 ferox con
 plet inani
 gistrū app
 lere, & dig
 tus Minu
 quod
 habeat
 stitatem
 micos
 terra
 bes & ne
 Que quæ
 vperical
 ego, inquit
 antamela
 patria ha
 hominū
 tanto dig
 bus imp
 primere.
 a Fabio
 petere c
 imperat
 finatem
 tina ling
 iicium, c
 tremam
 Vulturū
 bus, valli
 des effu
 los, den
 que. Eo v
 rus, circ
 armatorū
 iugis in
 pūsimūq;
 agmen ca
 dit ad ocl
 copias pa
 teret, in
 hostes &
 tum, des
 vor occup
 que circū
 struit do
 ferme
 singulis
 farnem
 cetera, qu
 tes agere
 Dum hec
 fraipie
 modicus
 gradu ad
 maz ex fu
 vno ord
 ciem præ
 spiciente
 tā quæ
 ritas
 ma p
 φλῶν

vt à tutis cum suis auertat consiliis. Huic tamen sua sententia vilitate nixo, immota constitit & inconcussa. Sed infestum magistrum equitum habebat Minutium: qui dum rapidus fertur ad dimicandū, ferox concitat exercitum, furorēq; eum ac spe implet inani. Milites Fabium irridere, ac ludibrio Magistrū appellare Annibalis, Minutiū ad cælum tollere, & dignū Romanis ducem habere. Hinc spiritus Minutio & audacia crescunt, dictatoremque, quod in cacuminibus montium castra perpetuo habeat, tanquam egregium spectaculū pararet vastitatem & incendium Italiae visuris, insectatur. Amicos autem Fabii rogat num in cælum, tanquam terra cōplorata, rapturus sit exercitiū, an vero nubes & nebulas, quo recipiat se hosti obiecturus. Quē quum ad Fabiū referrent amici, suaderentq; vt periculo subeundo liberaret se ignominia, *Ne ego, inquit, quam nunc videor, timidior sim, si probri & contumelia metu à rationibus abducar meis.* Atqui pro patria haud turpe fuerit timere, at expauescere ad hominum opinionē, calumnias & opprobria, non tanto digni imperio viri, sed seruiantis est illis, quibus imperare ipsum & male consultos deceat reprimere. Sub hæc incidit in errorē Annibal. Nam à Fabio dum cupit longius exercitum abducere & petere campos vbi frumentari & populari valeat, imperat ducibus vt extemplo à cœna in agrū Calfinatem ducant. Illi nomen propter Punicam à Latina lingua abhorrentem, non recte assequuti, coniiiciunt, copias eius in oppidum Cassilinum, ad extremam oram situm Campaniæ, quod intermeat Vulturū fluuius. Regio est cætera cincta montibus, vallis autem ad mare vsq; porrigitur, vbi paludes effuso flumine edit, habetq; altos arenę cumulos, demum littore clauditur vndoso importuosoque. Eo vbi Annibal se demisit, viarum Fabius gnarus, circumducto exercitu, exitum quatuor milliū armatorum statione obsepit, reliquas copias aliis iugis in tuto collocat, tum expeditissimis promptissimisque quibusq; immixtis, extremum hostium agmen carpens totum conturbat exercitum, occidit ad octingentos. Inde quum educere Annibal copias pararet, & errorem loci periculumq; aduerteteret, in crucem sustulit duces. Sed quia reicere hostes & impugnare eos qui tenerent claustra montium, desperabat, totumq; exercitum torpor & pauor occupauerat, putantium ex perplexitate vndique circumuentos se, neq; vllum patere receptū, struit dolum hostibus. Itaque sic facit: Boum duo ferme millia de præda iubet comprehendi, ac singulis cornibus faces præligari, aut virgultorum farmentorumve aridorum fascēs: inde vt sub noctem, quum datum signum esset, accensis ad montes agerent, qua stationes hostium saltus infidebāt. Dum hæc parant quibus id negotii datum erat, castra ipse primis tenebris silentio mouet. Boues, dū modicus fuit ignis & materiam adurebat, sedato gradu ad vertices montium acti succedunt. Flamme ex fummis micantes cornibus, quia exercitus vno ordine ad multas faces progredientis speciem præbebant, ex cacuminibus montium despicientes pastores & bubulcos obstupescere.

A *ὁ κτήσαι τῶν ἰσθμῶν τῆς ἀσφαλείας λογισμῶν βυλ' ἄλλοις. ἔτι δὲ ἢ μὴ κρίσις τίσιν ἔχοντι τῆ συμφύροτος, ἐν ἑαυτῇ βεβαιος εἰς τῆ κει ἀμετάστωτος ἰούχλει δ' αὐτὸν ὁ Ἰππαρχος Μινούκιος, φιλομαχῶν ἀκρίως καὶ δρασιμόμηρος, καὶ δημαγωγῶν τὸ γράτθμα, μαρκεῖς φορεῖς καὶ κενῶν ἐλπίδων ἴσθ' αὐτῶν πεπληρωμένον· οἱ τὸν μὲν Φάβιον σκώπιοιτες καὶ καταφρονοῦντες, Ἀνίβας παιδαγωγῶν ἀπεκάλουν, τὸν δὲ Μινούκιον, καὶ μέγθ' ἀνδρα καὶ τῆς Ρώμης ἀξίον ἠγροῦτο στρατηγῶν. ὁ δὲ μάλλον εἰς φροῖνημα καὶ δρασιμόμηρος, ἐχλδίαζε μὲν τῶν ἄκρων στρατοπεδείας, ὡς καλὰ θεάτρεα τῆ δικτάτωρος αἰετῶν ἀσκαδασμοῦ, θεωρήσοιτο κορητομύθιου καὶ φλεγμαμύθιου τῶν Ἰταλίας. ἠρώτα δὲ τοῖς φίλοις τῆ Φάβιου, πότερον εἰς τὸν οὐρανὸν ἀερος ἀναφέρει τὸν στρατὸν, ὡς τῆς γῆς ἀπεγνώκως, ἢ νέφη καὶ ὁμίχλας περὶ δρόμου, ἀποδιδράσκει τοῖς πολεμίοις. ταῦτα τῶν φίλων πρὸς τὸν Φάβιον ἀπαγελλόντων, καὶ τῶν ἀδδοξίαν τῶν κινδύνων λῦσαι τῶν ἀεινοῦντων, οὕτω μὲν τ' ἀν' (ἐφθ) δὲ λότερος ἢ νῦν εἶ) δοκῶν ἠμοίμην, εἰ σκώμματα, καὶ λουδοείας φοβηθεῖς, ἐκπέσοιμι τῆ ἐμμουτοῦ λογισμῶν. καὶ τοῖ δὲ μὲν ἴσθ' πατείδος, ὅτι ἀσχερὸν δέος. ἢ δὲ πρὸς δόξου ἀνδρώπων, καὶ ἀσβολαῖς καὶ ψυχρῶν ἐκπληξίς, ὅτι ἀξίε τιλικαύτης ἀρχῆς ἀνδρὸς, ἀλλὰ δουλοῦντος ὧν κρατεῖν αὐτὸν καὶ δεασσοῦν κακῶς φρονοῦντων πρὸς σήκει. μὲν ταῦτα γίνεται ἀφ' ἡμῶν τῆ Ἀνίβου. βουλόμηρος γὰρ ἀποσάσασα τῆ Φάβιου πρῶτον τῶ γράτθμα καὶ πεδίων ὅτι λασβείαται φρονομαῖς ἐχόντων, ἐκέλευσε τοῖς ὀδηγῶν μὲν δεῖπνον ὄψους ἠγεῖσθαι πρὸς τὸ Κασινάτων. οἱ δὲ τῆς φωνῆς ἀφ' ἀσβασιμὸν ὅτι ἔσχαρῶσαιτες ἀκρίως, ἐμβάλλουσι αὐτῶ τῶν δυνάμιν φέροντες εἰς τὰ καταλήγοντα τῆ Καμπυρίας εἰς πόλιν Κασιλίνον, ἡ τέρμει ἀφ' ἡμῶν βέων*

D *ὁ Λοθρήνος ποταμὸς, ὃν Οὐαπυραῖον οἱ Ρωμαῖοι καλοῦσιν. ἐστὶ δὲ ἡ γῶρα, τὰ μὲν ἄλλα περὶ τῆς ὄρεσι, αὐτῶν δὲ αἰαπέπλαται πρὸς τῶν γαλατῶν, ἔνθα τὰ ἔλη καταδίδωσι τῆ ποταμοῦ περὶ κορυφῆς, καὶ ἦνας ἀμμου βαθείας ἔχει, καὶ τελευτᾷ πρὸς ἀγίαλὸν κυματῶδη καὶ δυσρμῶν. ἐν ταῦτα καταβαίνοντος τῆ Ἀνίβου, περὶ ἐλθὼν ἐμπειρία τῆ ὁδῶν ὁ Φάβιος, τῆ μὲν διεξοδῶν, ὅτι πλῆθος τετραχιχίλιους ὅτι τῆστας, ἐνέφραξε τὸν δὲ ἄλλον στρατὸν ἴσθ' τῆ ἄλλων ἀκρων ἐν καλῶ καλῶσας, ἀφ' ἡ ἐλαφροτάτων καὶ πρὸς χροτάτων, ἐνέβαλε τοῖς ἐχάτοις τῆ πολεμίων, καὶ σιωπετῶραξεν ἀπὸ τῶ γράτθμα διέφθειρε τῶν ὀκταχίλιους. ἐκ τῶν βουλόμηρος Ἀνίβου ἀπαγαγῶν τῶ γράτθμα, καὶ τῆ ἀφ' ἡμῶν τῆ τῶπου νοήσας καὶ τῆ κινδύων, ἀνεσάρωσε μὲν τοῖς ὀδηγῶν, ἐκβιάζονται δὲ τοῖς πολεμίοις καὶ πρὸς μαχέσθ' τῆ ἴσθ' βολῶν ἐγκρατῶν ὅτι ἀπεγνώσκει δις τῶ μφρῶ καὶ περὶ φόβως ἀφ' ἡ κειμύων ἀπὸ τῶν, καὶ περὶ ἐσάνα σφᾶς πῶ τῶν ἀφ' ἡμῶν ἠγρομύθων ἀποείας, ἐγὼ δουλοῦ ἀπατη τοῖς πολεμίοις. ἡ δὲ τῶ τοῖονδε βοῖς ὅσον διχίλις ἐκ τῆ ἀχμαλώτων ἐκέλευσε συλλαβόντας, αἰαδῶσαι δ' ἄστας πρὸς ἐκασον κέρας,*

F *ἡ λέγων ἢ φρυγμῶν αὐτῶν Φάβιον. εἶτα νυκτὸς ὅττω ἀρθῆ σιμείον, ἀναφαντάς ἐλαύνειν ὅτι τῶ ἴσθ' βολῶν, πρὸς τὰ γενὰ καὶ τῶν φυλακῶν τῆ πολεμίων. ἀμα δὲ ταῦτα παρὸς ἀσκαδασμῶν οἷς πρὸς ἐτακτο, καὶ τὸν ἄλλον αὐτὸς αἰαξήσας στρατὸν ἠδὲ σῶ τοῖς ὄντος, ἠγε γρολαῖως, αἰ δὲ βοῖς ἀγρῶ μὲν τῶ πυρόλιθον ἡ, καὶ περὶ ἐκατε τῶ ἡλίω, ἀτρέμα πρὸς ἐχάτω ἐλαυνόμενα πρὸς τῶ ὑπάρειαι καὶ γαῦμα τοῖς καθορῶσι νομῶσιν ἀπὸ τῶ ἀκρων καὶ βεχέλοις ἦσαν αἰ φλόγες ἀκροῖς ὅτι ἀμπερῶσαι τοῖς κέραςιν, ὡς στρατοπεδῶ καὶ ἑνα χρόνον ἴσθ' λαμπάδων πολλῶν βαδίζοντος.*

επει δὲ πυρρὸν ὄχεος ἀρχὴν ῥίχης διέδωκε τῇ ἄρχῃ
 πλὴν ἀσπίδων, καὶ πρὸς τὸν πόινον ἀφ' ἑρμούσων καὶ πινάσ-
 σουσων τὰς κεφαλὰς αἰετὶ μπλατο πολλῆς ἐπὶ ἀλλήλων
 φλογῆς, οὐκ ἐδέμεναι τῇ τάξει τῆς πορείας, ἀλλ' ἐκφοβοί
 καὶ ἀειδύγεις ὄσαι, δρόμῳ καὶ τῶν ὀρών ἐφέροντο, λαμπρ-
 ούμαι μὲν οὐχὲς ἀρχῆς καὶ μέτωπα, πολλῶν δὲ τῆς ὕλης
 δι' ἧς ἐφύγον ἀνάπτουσαι. δεινὸν οὖν ἔμαμα τοῖς ὄχε-
 φυλάττοις τὰς ὑπερβολὰς Ρωμαίοις. καὶ γὰρ αἱ φλόγες ἰώ-
 κεταν ἔσθ' ἀνδρῶν ἰόντων ἀφ' ἑρμούσων λαμπρά-
 σι καὶ ἰορῦτος ἔσθ' αὐτοῖς πολὺ καὶ φόβος, ἀλλὰ γὰρ ἄλλ-
 οῖς ἐπιφέρεσθαι τῶν πολεμίων σφίσι, καὶ κυκλοῦσθαι πρὸ
 ταχῶν ἡρῶν. δὲ μὲν οὐκ ἐτόλμων, ἀλλὰ πρὸς τὸ
 μείζον ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὸ πεδόν, πρὸς ἑρμούσων τὰ στενά. καὶ κατὰ
 τὸ δὲ καθεστὸς πρὸς μίξαιτες οἱ ψιλοὶ τῶ Ἀνίβου. τὰς
 ὑπερβολὰς κατέχον· ἢ δὲ ἄλλη δυνάμις ἦν πρὸς ἐβα-
 νεν ἀδεῶς, πολλῶν καὶ βαρεῖαν ἐφελκυσμένην λείδου τὰς τῶ Φα-
 βίῳ στωέβη μὲν ἐπινοκτὸς ἀιδεῖσθαι τὸν δόλον· (φύγουσιν
 γὰρ ἔνιαι τῶν βοῶν ἀποστέδες ἦσαν αὐτὰ εἰς χεῖρας) ἐνέδρας
 δὲ δεδιῶς σκοταίοις ἀβέβαια πλὴν δυνάμει ἐν τοῖς ὀπλοῖς εἰ-
 χεν· ὡς δὲ ἔμ' ἡμέρα, διώκων δὲ ἠπτετο τῶν ἐχθρῶν καὶ συμ-
 πλοκαὶ πρὸς τὰς διαχωρίας ἐγίνοντο, καὶ ἰορῦτος ἔσθ' πολὺς,
 ἔως παρ' Ἀνίβου τῶν ὀρειβατῶν δεινῶν Ἰβήρων ἀνδρες ἐλα-
 φροὶ καὶ ποδάκεις, πεμφθέντες ἀπὸ τῶ σώματος, εἰς βαρεῖς
 ὀπλίτας τοῖς Ρωμαίοις ἐπέβαλον, καὶ ἀφ' ἑρμούσων οὐκ
 ὀλίγοις, ἀπέσπραν τὸν Φάβιον. τότε δὲ ἡ μάστις κακῶς ἀ-
 κούσθαι καὶ καταφρονηθῆναι στωέβη τὸν Φάβιον. τῆς γὰρ ἐν
 τοῖς ὀπλοῖς τόλμης ὑφ' ἑρμούσων, ὡς γνώμη καὶ πρηνότης κα-
 ταπολεμήσων τὸν Ἀνίβου, αὐτὸς ἠτήρητος τούτοις καὶ κα-
 τετρατηγημένος ἐφάνητο. βουλόμηνος δὲ μάλλον ἐκκαύ-
 σαι πλὴν πρὸς αὐτὸν ὀργλῶν τῶν Ρωμαίων ὁ Ἀνίβου, ὡς ἦλ-
 θεν ἐπὶ τοῖς ἀρχαῖς αὐτῶν, τὰ μὲν ἄλλα πρὸς τὰ καὶ ἀφ' ἑ-
 ρμούσων ἐκέλευσεν, ἐκείνων δὲ ἀπέπειν ἀπλεῖσθαι μόνων,
 καὶ πρὸς κατέστησε φυλακῶν ὁσθὲν εἴσαν ἀδικεῖν ὁσθὲ
 λαμβάειν ἐκείθεν, ταῦτα πρὸς διέβαλλεν εἰς Ρώμην ἀ-
 ναγγέλλοντα καὶ πολλὰ μὲν αὐτῶ πρὸς τὸν ὄχλον οἱ δὲ ἡ-
 μαρχοὶ κατέβωον, ἐπ' ἀρχῆς μάστις Μετρίου καὶ παρ-
 ζυώντος, οὐ καὶ πλὴν πρὸς Φάβιον ἐρῶν, ἀλλ' οἰκείος ὢν
 Μιουκίου τῶ ἱππάρχου, πρὸς ὅσο καὶ δόξαν ἐκείνῳ φέρειν
 τὰς πύτους ἀφ' ἑρμούσων. ἐγγράφει δὲ καὶ τῇ βουλήν δι' ὀργῆς,
 ἔχ' ἠκιστα μεμφομένη τὰς πρὸς τῶν ἀιχμαλώτων πρὸς Ἀν-
 ἰβου ὁμολογίας. ὁμολογῆσαι γὰρ αὐτὰ, ἀνδρα μὲν ἀνδρὶ
 λύεσθαι τῶν ἀλισκομένων, εἰ δὲ πλείους οἱ ἕτεροι ἦσαν,
 διδοῖαι δραχμας ὑπὲρ ἑκάστου τῶν κρημνισμένων, πενήτη-
 κροντα καὶ ἀφ' ἑρμούσων. ὡς οὖν ἡρομῆς τῆς κατ' ἀνδρα
 ἀφ' ἑρμούσων, ὁρέθησαν ὑπόλοιποι Ρωμαίων παρ' Ἀν-
 ἰβου πρὸς ἀκροντα καὶ ἀφ' ἑρμούσων, τούτων ἡ σύγκλητος ἐγνώ-
 τὰ λύβη μὴ πέμπειν καὶ πρὸς ἑρμούσων τὸν Φάβιον ὡς οὐ
 πρὸς πόντος, οὔτε λισιτελῶς ἀνδρας ὑπὸ δειλίας, πολε-
 μίων ἀρχῆς ἡρομῆς, ἀνακρημνισμένον. ταῦτ' ἀκούσας ὁ
 Φάβιος, πλὴν ὀργλῶν ἐφ' ἑρμούσων τῶν πολιτῶν, γρη-
 ματα δὲ οὐκ ἔχον, ἀφ' ἑρμούσων δὲ τὸν Ἀνίβου, καὶ
 πρὸς ἑρμούσων τοῖς πολίταις ἔχ' ὑπομνήσων, ἐπεμψε τὸν ἦν εἰς Ρώμην,
 κελύσας ἀποδοῦσθαι τοῖς ἀρχαῖς, καὶ τὸ ἔρ-
 γυεῖον δίδυς ὡς αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἐπὶ τὸ πεδόν κρημνίσαι. ἀποδομῶν δὲ τῶ
 νεαίσχου τὰ χωρία, καὶ ταχέως ἐπὶ μελόν-
 τος, ἀπέπεμψε τὰ λύβη τὰς Ἀνίβου, καὶ τοῖς ἀιχμαλώτοις ἀπέλαβε
 καὶ πολλῶν ἀποδομῶν ὕψου, παρ'
 ὁσθὲν ἔλαβεν, ἀλλ' ἀφῆκε πᾶσι. μὲν δὲ ταῦτα, τῶν ἱερέων
 κελύσων αὐτὸν εἰς Ρώμην ἐπὶ πινάσων,

A At vbi accensis cornibus ad ima & ad viuum pe-
 netrauit sensus, & dolore agitati discursu & capi-
 tum inquietatione se inuicem multa resperferunt
 flamma, tum nullo itineris seruato ordine conster-
 nati, stimulante dolore in aduersos montes ferun-
 tur, relucens extremis caudis & frontibus, vir-
 gultaq; qua fugiebant frequentia accendentes. Te-
 trum spectaculum erat claustra montium seruanti-
 b. Romanis: praebebant enim hominum cum faci-
 bus discurrentium flammæ imaginem, oppidoq;
 pauidi & percussi, vndiq; inuadi se atq; cingi ab ho-
 stibus arbitrabantur. Itaq; faucibus relictis, concit-
 ant se in fugam, & maiora petunt castra. Ibi leuis
 armatura Annibalis incurrit ac claustra occupat,
 hinc reliquæ copiae trahentes multam & grauem
 prædam sine metu sequuntur. Dolum hunc etiam
 nocte fenserat Fabius. Boues enim aliquot palan-
 tes inciderunt in eum: sed quia nocturnas insi-
 dias timebat tenuit in castris suos instructos. Luce
 prima in persequendo extremum agmen carpe-
 bat, & leuia prælia in saltu fiebant, atq; ingens cie-
 batur tumultus, donec à primo agmine cohortem
 Hispanorum Annibal affuetiorem montibus im-
 misit. Ea leuior & ad concursandum habilior, in
 grauem armis Romanum statariumq; incurrit, ac
 non paucis oppressis, Fabium repulit: quæ Fabium
 res tum suggillauit & contemptum reddidit gra-
 uissime. Nam quum dimicandi audacia conceder-
 et Annibali, quasi consilio & prouidentia eum
 debellaturus, tunc victum his artibus ipsum ac cir-
 cumuentum videre. Annibal ut cumularet inui-
 diam apud ciues dictatoris, quum ad agrum eius
 venisset, omnibus circa exustis soloq; æquatis, ab
 vno eo vim omnem abstineri iussit atq; apposuit
 custodes qui inuiolatum & integrum seruarent. Et
 cum hæc crimini ei Romam nuntiata dabantur,
 tum tribuni plebis multifariam eum ad populum
 accusabant: cuius rei autor & fax Metellus præci-
 pua fuit, non ille quidem odio Fabii adductus, sed
 amicitia magistræ equitum Minutii, quicquid de
 Fabii laude detrahebatur, ad gloriam & nomen
 accedere ducebat illius. Offendit etiam senatum
 qui pactiones de captiuis cum Annibale vehe-
 menter improbat. Conuenerat inter eos de
 permutandis captiuis, & quæ pars plures recepisset,
 ea ut argenti pondo bina & selibras in militem
 præstaret. Ut facta commutatione in capita reliqui
 apud Annibalem Romani cccxl. fuerunt, argen-
 tum pro his debitum negauit senatus mittere. In-
 super castigauit Fabium quod non recte nec ordi-
 ne neq; e re publica homines, qui ignauia sua ho-
 sti præde fuissent, liberaret. His Fabius auditis mo-
 derate tulit iram ciuium: verum quum pecunia
 deficeretur, neque fallere Annibalem, nec ciues
 sustineret negligere, misit Romam filium, agrum
 ut venderet, & argentum ad se in castra confestim
 ferret. Adolescens, prædiis distractis, prope re-
 dit. Tum pretium ille Annibali mittit, & recipit
 captiuos: idq; postea restituere quum multi vellēt,
 à nemine accepit, sed condonauit omnibus. Inde
 à sacerdotibus sacrorum causa Romam reuocatus,

præficit
 tum, sed
 ut pugna
 plane con
 Annibale
 ercius pa
 lidos, ca
 terfectis,
 furus, ac
 git, nem
 spiritus
 Mox h
 fama Rom
 nuntia se
 Populus v
 tit Tribun
 tum extol
 aut timidu
 & princip
 opprimen
 effrenato
 berum ou
 aliz ei ex
 tantur. H
 tiuuit in
 randa, q
 nutio, q
 gnasset,
 multu po
 cula dare
 & lenissi
 tum, effe
 metu ple
 tribunat
 stas, qu
 autoritat
 quantum
 prodit Mi
 quatus ex
 rea insign
 nutium de
 possit & v
 oratione
 so rumore
 sed equato
 uit ut parib
 sine vilo ex
 tamen poss
 tempore
 Quum aut
 multa in ac
 re creatur
 dem quo
 die, dimi
 ba, modic
 agens & c
 Minuti co
 bantur ill
 tum: carer
 calamitosa
 sicu Diog
 γοι πει
 τὸν ἡρώ
 ζεις ἀπ
 ὄρος. οὐ

præficit Minutium castris, non pro imperio tantum, sed consilio etiam & precibus cum eo agens ut pugna & dimicatione abstineret. Quibus ille plane contemptis ilico institit hostibus. Et quum Annibalem quadam die aduertisset magnam exercitus partem frumentatum misisse, adortus relictos, cadendo redegit eos in castra, multisq; interfectis, conterruit omnes velut eos circumcessurus, ac, dum copias Annibal in castra iterum cogit, nemine instante recepit se. Qua ex re ingentes spiritus ille tulit, & ferocia impleuit exercitum. Mox huius rei, maiore etiam quam factum esset, fama Româ perlata, Fabius quum rescuisset, Minutii ait se successum etiam atq; etiam formidare. Populus vero arrectus & lætus in forum concurrit. Tribunus plebis Metellus pro concione Minutium extollere, Fabium appellare non iam mollè aut timidum, sed proditorem. Addit nobilitatem & principes bellum initio in Italiam accersisse ad opprimendam plebem, & ciuitatem ilico imperio effrænato subiecisse vnus, qui ducendo bello liberum otium Annibali & spatium largiatur, dum aliæ ei ex Africa copiæ, ut Italix domitori, summittantur. Horum Fabius nihil purgauit, sed denuntiavit insuper sacra, quantum fieri posset, maturanda, quo rediret ad castra, ad sumendum de Minutio, quod contra edictum suum cum hoste pugnasset, supplicium. Ad ea ingenti concitatus tumultu populus est. Metuit Minutio, quia in vincula dare dictatori & punire indicta causa ius est, & lenissimum Fabii ingenium existimauit irritatum, efferatum esse neq; placari facile posse. Itaq; metu plerique attoniti silent. Metilius pro iure tribunatus liberior (nam hæc dictatore dicto potestas, quum cæteræ redigantur omnes in ordinem, autoritatem suam retinet vna integram) instigat quantum potest populum, obsecratq; ne dictatori prodât Minutium, ut quod in filium Manlius Torquatus exemplum ediderat, qui victorem & Iuurea insignem securi percussit, perpetretur in Minutium: detrahant Fabio tyrannidem, eique qui & possit & velit seruare, credant rempublicam. Hac oratione commota concio, Fabio (quamuis aduerso rumore foret) non sustinuit abrogare dictatu: a, sed æquato magistri equitum & dictatoris iure, sciuit ut paribus auspiciis gererent bellum: id quod sine vlllo exemplo hic Romæ vsu: patum est, paulo tamen post cladem Cannensem repetitum, quo tempore ad exercitum M. Iunius dictator fuit. Quum autem supplendus in vrbe senatus esset, multis in acie cæsis senatoribus, alterum dictatorem creauere Fabium Buteonem. Cæterum hic eodem quo in publicum progressus senatum legit die, dimissis licitoribus, & persequentium reiecta turba, medix plebi se iniecit atq; immiscuit, suasq; res agens & curans in foro priuati more versatus est. Minutii comparato cum dictatore imperio, rebantur illum animo plane fracto & abiecto redditum: cæterum non satis nouerant eum. neque enim calamitosam sibi insaniam eorum ducebat, verum sicut Diogenes ille sapiens, quum ei quidâ diceret,

A παρέδωκε τὰ Μινεχίῳ τὴν δυνάμιν, ὡς τὸ μὴ μάχεσθαι μηδὲ συμπλέκεσθαι τοῖς πολεμίοις, ἔ μόνον ὡς αὐτοκράτωρ ἀναγερθεῖσας, ἀλλὰ καὶ παραμένει καὶ δεήσεις πολλὰς αὐτῷ ποιησάμενος. ὧν ἑκείνος ἐλάττω φρονήσας, διότις ἐπέκειτο τοῖς πολεμίοις· καὶ ποτε τῷ Φαβιῳ λέξας τὸ ἄνιβα ὁ πολὺ τὴν στρατίαν ἐπὶ σπολογίᾳ ἀφεικόμενος, καὶ πρὸς βαλῶν, τῶν ὑπολειπομένων κατέρραξεν εἰς τὸν χάρακα, καὶ διεφθίρεν ὅσα ὀλίγη· καὶ φόβον ἀπέειπεν πᾶσιν ὡς πολιορκησομένων ὡς αὐτῷ. καὶ συλλεγεμένων αὐτῷ εἰς τὸν στρατόπεδον ὡς ἄνιβα τὴν δυνάμειν, ἀσφαλῶς ἀνεχώρησεν, αὐτὸν τε μεγαλαυχίας ἀμέτρου καὶ θράσους ὁ στρατιωτῶν ἐμπειρητικῶς. ταχὺ δὲ τὸ ἔργον λόγους μειζῶν διεφοίτησεν εἰς Ῥώμιον καὶ Φάβιον μὴ ἀκούσας, ἔφη μάλλον ἔστι Μινεχίῳ φοβεῖσθαι τὸν Διτιχίδην. ὁ δὲ δῆμος ἤρτο, καὶ μετὰ χάρακα εἰς ἀγροὺς συνεβήχε· καὶ Μετίλιος ὁ δήμαρχος ἐπὶ τῷ ἑσπέρῳ καταστάς ἐδημηγύρει, μεγαλιῶν τὸν Μινούκιον, τῷ δὲ Φαβίου κατηγερῶν οὐ μαλακίαν, οὐδὲ ἀναστροφίαν, ἀλλ' ἦδη πρὸς δούδην· σωματικῶς ἄμα καὶ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν τοῖς δυνατάτοις, καὶ πρὸς τοὺς ἐπαγαγέας τὸν πόλεμον ἔξ ἄρχης, ὅτι κεκαλύσει τὸν δῆμον, τὴν τε πόλιν ἐμβολῆν διότις εἰς μοναρχίαν αὐτοκράτωρος ἢ ἀναγερθεῖσας τὰς πρᾶξεις, ἰδρυσιν ἄνιβα παρέξει καὶ χροῖα αὐτῷ ἐκ Λιβύης ἐτίθει δυνάμιν πρὸς ἡμέρας, ὡς κεκαλύπτει τὴν Ἰταλίαν. ἐπεὶ δὲ ὁ Φάβιος πρὸς τὸν ἀπολογεῖσθαι μὴ ἔσδεν ἐμέλλησε πρὸς τὸν δῆμον, ἔφη δὲ ταχὺ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἱεροουργίας ἡμέρας, ὡς τὸ ἐπὶ τῷ στρατῷ βαδίσθαι, τὰ Μινεχίῳ δικίῳ ἐπιθήσων, ὅτι καλύσαντος αὐτῷ τοῖς πολεμίοις συνεβόησε, ὅσοτος διήξει τὸ δῆμον πολὺ, ὡς κινδυνώσαντος ἔστι Μινεχίῳ. καὶ γὰρ εἰρήνην τὰ δικτάτωρι καὶ θανατώσῃ πρὸς δικῆς ἔξει. καὶ τὸ Φάβιον τὸν θυμὸν ἐκ πολλῆς πρᾶξότητος κεκατημένον, ὡς τὸ βαρῶν εἶναι καὶ διεσπαράτητον. ὅθεν οἱ μὴ ἄλλοι καταδείσαντες ἡσυχίαν ἤρην· ὁ δὲ Μετίλιος, ἔχων τὸ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀδείαν (μόνη γὰρ αὐτῷ δικτάτωρος ἀρετῆντος ἢ ἀρχῆς ὁ κρατος ὅσα ἀπόλλισιν, ἀλλὰ μὲν, τῶν ἄλλων καταλυθισῶν) ἐπέκειτο τῷ δῆμῳ πολὺς, μὴ πρᾶξοσθαι δεόμενος τὸν Μινούκιον, μηδὲ εἶσθαι παθεῖν ἂν Μάλιος Τουρκουάτος ἐδρασε τὸν ἦρον, ὅστις ὄσαντος καὶ σεφαιωθέντος ἀποκρίσας πελέκει τὸν χάρακα ἀφελέας τῷ Φαβίου τὴν τυραννίδα. καὶ τὰς δυναμῶν καὶ βαλομένων σώζειν ἐπιβέβηαι τὰ πρᾶγματα, πούτοις λόγοις κινήσαντες οἱ ἀνδρες, τῷ μὲν Φαβίῳ ἐκ ἐτόλμησαν ἀναγερθεῖσθαι κατηγέραι τὴν μοναρχίαν, καὶ πρὸς ἀδοξοῦσθαι, τὸν δὲ Μινούκιον ἐψηφίσαντο, τῆς στρατηγίας ἐμὸνμον ὄντα, διέπειν τὸν πόλεμον ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας ὡς δικτάτωρι· πρᾶγμα μὴ πρᾶξοσθαι ἐν Ῥώμῃ γεροῖς, ὀλίγη δὲ ὑστερον αὐτῷ χροῖα, μετὰ τῷ Κανίαις ἀτυχίαν. καὶ γὰρ τότε ἐπὶ τῷ στρατῷ Μάρκος ἢ Ἰούνιος δικτάτωρ, καὶ κατὰ πόλιν ὁ βουλευτικὸν ἀναπληρώσθαι δεῖσθαι, ἅτε δὴ πολλῶν ἐν τῇ μάχῃ συγκλητικῶν ἀπολωλότων, ἔπειρον εἰλῶντο δικτάτωρα, Φάβιον Βουτεῶνα, πλὴν ὅτι μὴ, ἐπεὶ πρᾶξοσθαι, κατέλεξε τοὺς ἀνδρας καὶ συνεπλήρωσε τὴν

γὰν τοῖς πρᾶξοσθαι, εἰς τὸν ὄχλον ἐμβαλῶν καὶ καπαμίξας ἑαυτὸν, ἦδη τὴν ἑαυτοῦ διοικίαν καὶ πρᾶγμα τῷ δῆμῳ, ὡς ἰδιώτης ἐπὶ τῆς ἀγροῦς ἀνερέφετο. τὸν δὲ Μινούκιον ἐπὶ τὰς αὐτὰς τὰς δικτάτωρι πρᾶξοσθαι ἀποδείξαντες, ὡς τὸν κηλοσθαι καὶ γερονείαν ταπεινὸν πηρῶτασιν ἐκείνῳ· ὅσα ὀρθῶς σοχαζόμενοι τῷ ἀνδρῶς. οὐ γὰρ αὐτῷ συμφορῶν ἠγεῖτο τὴν ἐκείνων ἀγροίαν, ἀλλ' ὡς Διογῆνης ὁ σόφης, εἰπὸς τὸς πῖνὸς πρᾶξοσθαι αὐτὸν,

F Βουλιῶν, αὐθήμερον ἀφείς τοὺς ραβδύχους, καὶ ἀναφύ-

Οὐτί σου καταγελῶσιν, Ἀλλ' ἐγὼ (εἶπεν) οὐ καταγελῶ-
 μαι· μόνοις ἠγούμην καταγελᾶσαι τοὺς ἐνδιδόντας, καὶ
 πρὸς τὰ τοιαῦτα διαπραχθῆναι. οὕτω Φάβιος ἔφερον
 ἀπαθῶς καὶ ῥαδίως, ὅσον ἐπ' αὐτῶν, τὰ γινόμενα· συμβαλ-
 λόμενος ἀπόδειξιν τῶν φιλοσόφων τοῖς ἀξιούσι μήτε ὑβρι-
 ζεσθαι μήτε ἀπμολᾶσαι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ αὐτοῦ-
 δειφόν. ἡγία δ' αὐτὸν ἡ τῶν πολλῶν ἀβουλία διατρίβει,
 δεδωκότων ἀφορμὰς ἀνδρὸς οὐχ ὑγιαίνουσι φιλοπρῆμα πρὸς
 τὸν πόλεμον. καὶ δεδοικὼς μὴ πρὸς τὰ παρὰ τὸν πόλεμον
 κείνης δόξης καὶ ὄγκου, φησὶ τὴν κακὴν ἀσφρασίαν, λα-
 θῶν ἀπὸ τῆς ἐξήλθε καὶ τῶν ἀγροτέρων εἰς τὸ στρατοπέ-
 δον, καὶ καταγελῶν τὸν Μινούκιον ὅτι κέπαι καθεκτόν, ἀλλὰ
 βαρῶν καὶ τετυφωμένων, καὶ τῶν μέρους ἀρχεῖν ἀξιού-
 πα, τοῦτο μὲν οὐ σιωχῶρησε, τὸ δὲ διώαμιν διενείματο πρὸς
 αὐτόν· ὡς μέρους μόνον ἀρχεῖν βέλπτοντι ὄν, ἢ πρὸς τὸν
 μέρος. καὶ τὸ μὲν πρῶτον τῶν ταγματῶν καὶ τέταρτον αὐ-
 τὸς ἔλαβε, τὸ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον ἐκείνῳ παρέδωκεν, ἐπί-
 σης καὶ τῶν συμμαχικῶν διανεμηθέντων. σημνωμένου δ'
 τῶ Μινούκιου, καὶ χαίροντος ὅτι τῶν πρῶτον τῶν ἀκρο-
 τάτης καὶ μεγίστης δόξης ὑφείσθαι καὶ πρὸς πεπληγιάσθαι
 δι' αὐτόν, ὑπεμίμησεν ὁ Φάβιος, ὡς ὅτι ὄντος αὐτῶν πρὸς
 Φάβιον, ἀλλ' εἰ σωφρονεῖ, πρὸς Ἀνίβαν τῶ ἀγῶνος. εἰ δὲ καὶ
 πρὸς τὸν σιμᾶρχοντα Φιλονεικί, σκεπτεῖν ὅπως τῶ νενικημένῳ
 καὶ κελευσισμῶν τῶν τοῖς πολίταις, ὁ τετμημένος καὶ
 νενικηκὼς οὐ φησὶται μάλλον ὀλιγαρχῶν τὴ σωτηρίας αὐτῶν
 καὶ τῆς ἀσφαλείας. ὁ δὲ ταῦτα μὲν εἰρωνεῖται ἠγείτο γεγι-
 πικὴν, τῶν καταγελῶν τὴν τὴν ἀποκληρωθεῖσαν διώαμιν, ἰδία
 καὶ χωρὶς ἐστρατοπέδουσιν, ὅθεν ἀγροτέρως τῶ Ἀνίβαν τὴ
 γινόμενων, ἀλλὰ πᾶσιν ἐφεδρῶντος. ἡ δὲ λόφος καὶ μέσον,
 καταληφθῆναι μὲν οὐ χαλεπὸς, ὅχι πρὸς δὲ καταληφθῆναι
 στρατοπέδῳ, καὶ διαρκῆς εἰ ἀπὸ τῶν. τὸ δὲ πρὸς πεδῖον,
 ὁφθῆναι μὲν ἀπὸ τῶν, ὁμαλὸν διατρίβει καὶ λείον,
 ἔχον δὲ πινὰς οὐ μεγάλας πύφους ἐν αὐτῶν, καὶ κριλότη-
 τας ἄλλας. δὲ καὶ τὸν λόφον ἐκ τῶ ῥάσου κρύφα καταχεῖν
 παρὸν, ὅτι ἠθέλησεν ὁ Ἀνίβαν, ἀλλ' ἀπέλιπε μάχης ἐν
 μέσῳ πρὸς φασιν. ὡς δὲ εἶδε κελευσισμῶν τῶ Φαβίου τὸν
 Μινούκιον, νυκτὸς μὲν εἰς τὰς πύφους καὶ τὰς κριλότητας
 κατέσπειρε τῶν στρατιωτῶν πινὰς· ἅμα δὲ τῆ ἡμέρα, φαιερῶς
 ἐπεμψεν οὐ πολλοὺς καταληφθῆναι τὸν λόφον, ὡς ἐπ' ἄρτι το
 συμπεσεῖν πρὸς τῶ τὸ πῦρ τὸν Μινούκιον· ὁ δὲ καὶ σιωπέθη.
 πρῶτον μὲν γὰρ ἀπέσειλε τὴν κρύφην στρατῶν, ἔπειτα τοῖς
 ἰππέσι· τέλος δὲ ἴσαν τὸν Ἀνίβαν τῶν ἀποκληρωθέντων τοῖς ὅτι
 λόφου, πᾶσι τῆ διώαμει κατέβαινε σιω τεταγμένους· καὶ
 μάχην κερτερεῖν ἡμέρος, ἠμύετο τοῖς ὅτι τῶ λόφου
 βάλλοντας, συμπλεκόμενος καὶ ἴσα φερόμενος· ἄρτι οὐ
 καλῶς ἠπατημένον ὄραν ὁ Ἀνίβαν, καὶ γυμνά παρέχοντα
 τοῖς ἐφεδρῶντος τὰ νῶτα, ὅ σημεῖον ἀρεῖ. πρὸς δὲ τὸ πολ-
 λαχθέν ὄξανισμα μὲν ἅμα καὶ μὲν κραυγῆς πρὸς φερο-
 μένων, καὶ τοῖς ἐχάτοις ἀποκληρωθέντων, ἀδιήγητος κατεῖχε
 παρεχθῆναι καὶ τοῖα τοῖς Ῥωμαίοις· αὐτῶν τε τῶ Μινούκιου τὸ
 δράσος κατακέκλασε, καὶ πρὸς ἄλλον ἄλλοτε τῶ ἠγεμό-
 νων διεπάπαινε ὅθεν ὅσον ἐν χώρα μὲν πολυάντος, ἀλλὰ
 πρὸς φυγῶν ὄξουμένων οὐ σωτήριον. οἱ γὰρ Νομάδες ἤδη κρατούσας κύκλῳ πρὸς ἔλασσον τὸ πεδῖον, καὶ
 τοῖς ἀποκληρωθέντων ἐκτεῖνον. ἐν ποσούτω δὲ κακῶ τῶ Ῥωμαίων ὄντων, ὅτι ἔλαθεν ὁ κίνδυνος τὸν Φά-
 βιον, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον (ὡς εἴοικεν) ἠδὲ πρὸς ἔλασσον, τὴν τε διώαμιν σιω τεταγμένῳ εἶχει ὅτι τῶ ὄπλων,
 καὶ τὰ

A Isti deridentte, Ego enimvero, inquit, non deri-
 deor: illos derideri solos existimans, quos obstu-
 pefacerent, & terrerent ista. Ita moderate Fabius
 illam iniuriam leniterque, quantum ad se attine-
 ret, tulit, comprobavitque philosophorum placitum,
 qui virum bonum & sapientem negant contumelia
 affici vel probro. Sed angebat eum reip. tamen gratia
 vulgi temeritas, quod hominis efferrata ad bellum
 ferocia tantam fenestram aperuisset. Quare veritus
 ne infania hominem ex vana gloria & arrogantia,
 nimium cito ad mali quid designandum auferret,
 clam omnibus profectus est.
 B In castra ut venit, offendit Minutium nihil iam
 modice praeseferentem; sed tumidum & inflatum,
 imperiumque postulantem alternis diebus. Id
 haudquaquam placuit ei, sed diuisit cum illo copias:
 praestare enim ut parti solus praesesset quam
 vicissim vniuersis. Primam & quartam legionem
 sibi sumit, secundam & tertiam attribuit Minutius,
 focium item auxilia pari numero partiti sunt. Eni-
 muvero gloriari Minutius & exultare, quod summi
 imperii maximique maiestas in ordinem coacta
 propter ipsum atque suggillata esset. Ibi admonet eum
 Fabius, non cum Fabio ipsi, sed certamen esse, si sa-
 piat, cum Annibale. Quod si eum collega quoque
 contendendum sibi putet, videndum etiam atque
 C etiam ei, ut deiecto & contempto apud ciues hono-
 ratus & victor non videatur in seruandis tuendis-
 que illis solutior. Ille hac cauillatione pro senili
 contempta, & copiis quae ei sorte euenerant acce-
 ptis, separatim castra cepit. Nihil horum Annibalem,
 qui in omnem imminet occasionem, sefellit. Tumulus
 erat in medio, qui & occupari facile poterat, &
 occupatus tutam castris stationem commodamque
 erat ad omnia praebiturus. Ager circumiectus a
 longe contemplanti aequabilis & nudus, habebat
 tamen interiectas fossas non magnas, & cauernas
 quasdam alias. Hunc tumulum quum tenere ex
 facili clam posset Annibal, nolebat, sed causam
 in medio relinquebat certaminis. Vbi iam a Fabio
 feiunctum videt Minutium, nocte in hos specus &
 latebras certum numerum militum condit, & quo
 alliciat ad certamen de loco eo contrahendum
 Minutium, paucos prima luce ad tumulum aperte
 capiendum mittit. itaque euenit. Primum dimittit
 ille leuem armaturam, deinde equites: postremo
 quum ad tumulum auxilia cernit Annibalem quoque
 submittentem, instructis omnibus copiis procedit, &
 acri pugna adoritur eos qui castra in tumulo
 ponebant. Mars erat anceps, donec satis circum-
 uentum conspiciens Annibal, & terga insidiantibus
 nuda patere, signum dat. Tum exorti vndique
 cum clamore incurfant, postremosque cadunt.
 Romanos plane percussit tumultus & clamor,
 ipsius concidit ferocia Minutii, & nunc ad hunc,
 nunc ad illum legatum circumtulit oculos. At nemo
 pugnae memor, in fugam pestiferam inclinabat:
 quippe Numidae iam victores vndique campos
 obequitabant, interficiebantque effusos. His
 obrutorum malis Romanorum non latuit discrimen
 Fabium, sed quum imminentem cladem haud dubie
 animo profexisset tenebat legiones sub signis
 instructas,

euentumque cognoscere pugnae studebat, non per nuntios, sed pro vallo speculabatur ipse ex edito. Ut ergo circumueniri turbariq; conspexit aciem, & clamor ad aures eius accidit, non iam pugnantium, sed trepidantium & fugientium, tum percusso femore atque ingenti edito suspirio ad circumstantes, O dii immortales, (inquit) quanto celerius quam timui, serius tamen quam cupiuit, perdidit semetipse Minutius! Et quum efferri raptim signa & sequi iussisset legiones, exclamauit, Nunc milites, si quis memoria habet M. Minutij, properet: egregius est enim vit & amans patriae. quod siquid, dum festinat euicere hostem, offensa- uit, aliud erit succensendi tempus. Primus Fabij conspectus fugat ac dissipat in campo circumuagantes Numidas. Tum in eos qui in acie stabant & terga Romanorum caedebant, infert signa. Siqui se offerunt, hos interficit, reliqui, priusquam a suis intercluderentur, ne quod intulerant Romanis; mali id in se verteret, terga dantes capessunt fugam. Cernens pugnam inclinatum Annibal, Fabiumque praeter aetatem validam per infestos hostes impressione facta aduerso tumulto contendere ad Minutium, remisit praelium, signoque receptui dato Puenos in castra rediit. Repererunt se Romani quoque haud inuiti. Fertur, quum se reciperet, de Fabio Annibal ita ad amicos dixisse iocans; Nonne saepius vobis praedixi ego, hanc in iugis montium sedentem nubem cum turbine aliquando & procella imbrem effusuram? Secundum praelium Fabius, lectis caesorum spoliis, in castra regressus est, nec vllum ei superbum aduersus collegam vel iratum excidit dictum. At Minutius conuocata suorum concione, In arduis rebus inquit, commolitiones, nihil offendere, supra fortem humanam est: ut verò peccata pro exemplo proponas in futurum, id boni viri sit & prudentis. Fateor ego esse non nihil quod incussem fortunam, sed maiorem me tamen ei gratias agere. Nam haecenus quae me fecellere, didici paucis horis: doctus sum enim non eum esse me imperare qui valeam alij, sed opus habeam altero qui mihi imperet, nec esse contendendum vincere eos, quibus cedere praestet. Vester quidem ad caetera imperator est dictator, gratitudinis verò aduersus illum dux ego ero, me primum obedientem ac dicto ei audientem praestando. Haec fatus, quum signa tolli imperasset & omnes sequi, agmine ad dictatoris castra proficiscitur. In castris, vbi ad praetorium recta contendit, conuertit omnes in admirationem & stuporem. Ante progressum Fabiana constitutis signis, parentem ipse eum alta voce, exercitus milites eius patronos appellauit. Silentio facto Minutius, Geminam victoriam, inquit, obtinuisti dictator, hodierno die, virtute de hostibus, consilio & humanitate de collega: illa nos seruasti, hac erudiuisti: nosque, quum turpiter essemus ab Annibale superati, honestè sumus abs te & talubriter victi. Quare, quando nomen venerabilius non habeo, mitem te appello patrem, quum tamen beneficium mihi abs te hoc quam a parente maius extiterit: illi enim vitam solus, tibi cum meam vitam tum omnium horum debeo. Secundum haec amplexus Fabium & osculatus est.

καὶ τὰ παρατόμια γνώσκων ἐφρόνησεν, οὐδὲ ἀγγέλων, ἀλλ' αὐτὸς ἔχων κατασχεπὼν τὸν χάρακα, ὡς οὐδὲ κατὰ κικλόμενον καὶ παρατόμιοι ὄφρα τὸ μακρὸν κραυγὴν παρῶν ἐπιπέσει οὐ μόνον, ἀλλ' ἡδὲ πεφοβημένων τῶν πεπομένων, μηδὲν τε πληθύνοντος καὶ γενέσθαι μέγα, ὡς οὐδὲ τοὺς παρῶν εἶπεν, ὦ Ἡράκλεις, ὡς τὰ χιόν μὲν ἢ ἐγὼ παρῶν δόκων, βραδύοι δ' ἢ αὐτὸς ἔσσω δὲ Μινούχιος, εἰ αὐτὸν ἀπολάσσει. τὰς δ' ὀσμύδας ἐκφέρων τὸν χάρακα, καὶ τὸν στρατὸν ἐπεισάμην κελύσσας, ἀνέβουσε, Νινύτις, ὡς στρατῶται, Μαρκίου, Μινουχίου μεμνημένος ἐπειγόμενος. λαμπρῶς γὰρ ἀνὴρ καὶ φιλόπατρις. εἰ δέ τις, ἀπὸ δῶν δὲ ἐλεῖσθαι τοὺς πολεμίους, ἢ μὴρταιν, αὐτὸς ἀπασόμεθα. ὡς οὐδὲ μὲν οὐδὲ περὶ φανείας βέβηκε καὶ ἀφαιδνησι τοὺς ἐν τῷ πεδίῳ περὶ ἐλευθέρων τῶν Νομιάδων εἶπα παρῶν τοὺς μαχόμενοις, καὶ τὸν νότον τῶν Ρωμαίων οὐκ εἶχε, ἐχόμενος, καὶ τοὺς ἐμποδῶν ἐκτείνων, οἳ δὲ λοιποὶ, ὡς ἀπολιφθῆναι, καὶ ἠμῶν περὶ περὶ εἰς οἷς αὐτοὶ τοὺς Ρωμαίους ἐποίησαν, εἰκλινάμενοι ἐφυγον. ὁρῶν δὲ ὁ Ἀννίβας τὴν μεταβολὴν, καὶ τὸν Φάβιον ὀρώσας παρ' ἡλικίῳ ἀφ' ἧς μὲν μαχόμενων ὠθόμενον αἰὼν παρῶν τοὺς Μινούχιον εἰς τὸν λόφον, ἐπέσχε τὴν μάχην, καὶ τῆ σάλπιγγι σημήνας ἀνάκλησιν, ἀπήλθον εἰς τὸν χάρακα τοὺς Καρχηδονίους, ἀσπόμενοι καὶ τῶν Ρωμαίων ἀσπρεφομένων. λέγεται δὲ αὐτὸν ἀπίσθαι, ὡς τῶν Φάβιου παρῶν τοὺς φίλους εἶπεν ἡ ποιούτων μὲν παιδίας, Οὐκ ἐγὼ μόνον παρῶν ὑμῖν πολλάκις τὴν ὄψιν τῶν ἀκρων τῶν τῶν κελύσσων νεφέλῳ ὅτι μὲν ζῆλος ποτὲ καὶ καταγῆδων ὄμβρον ἐκρήξῃ. μὲν δὲ τὴν μάχην Φάβιος μὲν οὐκ ἐκτείνων τῶν πολεμίων σκυλεύσας ἀνεχώρησεν, ὡς δὲ ἐκτείνων φανόν οὐδὲ ἐπαρῶν εἰπὼν ὡς τῶν σκυλῶν ἀρχόντος Μινούχιος δὲ τὴν αὐτὴν στρατὸν ἀφαιδνησας, Ἀἰδρες (εἶπεν) συστράταται, ὅ μὲν ἀμῶν μὴδὲν ἐν παρῶν ἀγῶμασι μέγα λῶσις, μὲν δὲ ζῆλον κατ' ἀφαιδνησάν ὅστι. ὅ δὲ ἀμῶν τῶν χηρῶν παρῶν πρῶτα σπῆσαι διδάγματα παρῶν τοὺς λοιπὸν, ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ νοῦ ἔχοντος. ἐγὼ μὲν οὐδὲ ὁμολογῶ μικρὰ μεμφομένης τῶν τύχῳ, ὡς μὲν ἐπιπέσειν. ἀλλὰ ὅτι ἡδὲ ὁμολογῶ χερόν ὡς τῶν ἡμέρας μέρη μικρὰ πεπαυδύμα, γὰρ ἐμῶν οὐδὲ δρῶν ἐτέρων διωκόμενοι, ἀλλὰ δρῶντος ἐτέρου δειόμενοι, καὶ μὴ φιλοτιμούμενοι νικῶν ὡς νικῶν καὶ ἀλλίον. ὑμῖν δὲ τῶν μὲν δῆλον ὅτι ἀρχὸν ὁ δικτάτωρ, τῆς δὲ παρῶν ἐκεῖνον ἀφαιδνησας αὐτὸς ἡγεμὸν ἐσομαι, παρῶν ἐμῶν ὡς περὶ ἡ καὶ ποιούσας ὅ κελύσσων ὡς ἐκείνου παρεχόμενος. αὐτὸ εἶπεν, καὶ τοὺς ἀγῶντας δρῶντας κελύσσας, καὶ πύσσας ἀφαιδνησάν. ἡγε παρῶν τὸν χάρακα τῶν Φάβιου, καὶ παρῶν ὡς οὐδὲ, ἐλάττειν ὅτι τῶν στρατηγικῶν σκηνῶν, ὡς τῶν ταυμάσιον καὶ ἀφαιδνησάν πύσσας. παρῶν τῶν τῶν Φάβιου, δειόμενος ἐμῶν παρῶν σημαίας, αὐτὸς μὲν ἐκείνου πατέρα μεγάλην φωνῆν, οἳ δὲ στρατῶται τοὺς στρατῶτας, παρῶν ἡσπάζοντο. πόπο δὲ ἐστὶ τοὺς ἀπελθῶντες παρῶν φωνήμα παρῶν τοὺς ἀπελθῶντας. ἡσυχίας δὲ ἡσυχίας, ὁ Μινούχιος εἶπε, Δύο νίκαις, ὡς δικτάτωρ, τῆ σημερῆν ἡμέρῳ νενίκησας, ἀνδρῶν μὲν τοὺς πολεμίους, ἀβουλίῳ δὲ καὶ χερόν τῶν ὡς σκυλῶν καὶ δὲ ἡς μὲν σίσσας ἡμῶν, δὲ ἡς πεπαυδύσσας, ἡσυχίας μὲν ἀφαιδνησάν ὡς ἐκείνου, καὶ αἰὼν δὲ καὶ σωτήριον ὡς τῶν. πατέρα δὲ σε χερόν παρῶν αὐτὸν εἶπεν καὶ ἀφαιδνησάν τῶν Φάβιον, ἡσπάζοντο.

γὰρ ὡς, ἡμῶν τῶν ὡς ἔχων παρῶν ὡς, ἐπεὶ τῆς γὰρ τῶν τεχνίτων μείζων ἢ τῶν ὡς αὐτῆ. ἐχόμενος μὲν γὰρ ὡς ἐκείνου μόνος, ἀφαιδνησάν ὡς τῶν ὡς τῶν ὡς τῶν.

Q

ὅ δ' αὐτὸ καὶ τοὺς στρατιώτας ἰὼ ὄραν παρόντας. οἷον
 φύοντο γὰρ ἀλλήλοισι κατεφίλουσι, ὥστε μεσὸν εἶναι χάρας
 καὶ δακρύων ἡδίστων ὁ στρατόπεδον. οὐκ οὕτως Φάβιος μὲν
 ἀπέθετο πλὴν δ' ἔχων, ὕπατοι δ' αὐτῶν ἀπεδείκνυτο· καὶ
 οὕτως οἱ μὲν παρόντες διεφύλαξαν ἰὼ ἐκείνους ἰδέσθαι τῶν
 πολέμου κατέστησε μάχου μὲν οὐκ ὁρῶντες φέ-
 ροντες πρὸς Ἀνίβαν, τοῖς δ' ἑπισημαῖοις ἐπισημαῖοις, καὶ
 τὰς ἀποστάσεις καλύοντες. Τερέντιος δ' Βάρρων εἰς πλὴν ὕ-
 πατείας παρὰ τοὺς ἀπὸ ἡρώων ἀσπίμου, βίου δ' ἀφ' ἡμε-
 ρῶν καὶ παρὰ τοὺς ἐπισημαῖοις, δῆλος ἰὼ ἄλλοις ἀπειρία
 καὶ φρασύτητι τὸν πρὸς τῶν ὄλων ἀναρρίψαν κύβων. ἐβόα γὰρ
 ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, μὲν τὸν πόλεμον ἄλλοις οὐ Φαβίους
 χρεῖται στρατηγῶν ἢ πόλις, αὐτὸς δ' τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὄψα-
 σάμενος καὶ νικήσει τοὺς πολέμιους. ἀμὰ δ' οὕτως τοῖς λό-
 γοις σιωπῆ καὶ κατέγραφε διώματι τῆς ἡλικίας ἡλικίᾳ
 πρὸς ἑσθῆνα πῶποτε τῶν πολέμων ἐχρησάτο Ρωμαῖοι.
 μνησάμενος γὰρ ἐνέει διχλίων ἀνδρῶν δευσομα σιωπετάρη-
 σαν εἰς τὴν μάχην, μέγα δέος Φαβίᾳ καὶ τοῖς νομῶν ἔχουσι
 Ρωμαίων οὐ γὰρ ἠλπίσαν ἔξεν ἀναφορῆν τὴν πόλιν ἐπι-
 σαύτη σφαλῆσαι ἡλικία. δὲ καὶ τὸν σωμαρχοῖα τῶν Τε-
 ρεντίου Παύλου Αἰμίλιον, ἀνδρα πολέμων ἐμπειροῦ, οὐκ
 ἔρεσεν δ' ὁ δῆμος, καὶ καταπλήξα πολλῶν, ἐκ πῆθος κατὰ
 δίκης πρὸς τὸν δῆμον αὐτῶν γενησάντων, ἀνέστη καὶ πα-
 ρεθάρρυνεν ἐπισημαῖοις τῆς ἐκείνου μαρίας· διδά-
 σκων ὡς οὐ πρὸς Ἀνίβαν αὐτῶν μέλλον ἢ πρὸς Τερέν-
 τιον ἔσθ' τῆς πατείδος ὁ ἀγὼν ἔσσιτο παρὰ τὸν γὰρ μάχην
 ἡμέρας τὸν μὲν οὐκ ἀθανάτοισι τῆς διωμάτις, τὸν δ' ἰ-
 ἀθανάτοισι τῆς πρὸς αὐτὸν ἀσθενείας. Ἐγὼ δ' (εἶπεν) ὦ
 „ Παύλε, Τερέντιου πρὸς ἑσθῆνα δειχότερος εἰμὶ, πρὸς τῶν
 „ Ἀνίβου στρατηγῶν ἀβέβαιος μὲν, ὡς εἰ μηδεὶς αὐτῶν
 „ μαχεῖται τῶν ἐπισημαῖοις, ἀπολήσται μὲν ὁ αἶψα, ἢ φά- D
 „ γων ἀπὸσιν· ὅ γε καὶ κῶ νικῶν καὶ κρατεῖν δοκῶντι, τῶν
 „ μὲν πολέμων ὁδοὺς παροκεχώρηκε, τῆς δ' οἴκηθεν διωμά-
 „ μεως οὐ δ' ἢ τρίτη μοῖρα πῶποτε πρὸς τῶν λέ-
 „ γεται τὸν Παύλον εἶπεν, Ἐμοὶ μὲν ὦ Φάβιε, πᾶ ἐμμοτοῦ
 „ σχοποιῶν κρείττον ἔστι τοῖς τῶν πολέμων ἔσσιτο δὲ
 „ εχθρῶν, ἢ πάλιν ταῖς ψήφοις τῶν πολιτῶν· εἰ δ' οὕτως ἔχῃ
 „ πᾶ δῆμον παρὰ τὸν γὰρ, πειρασόμεθα μάλλον οἱ δοκῶν
 „ ἀγαθὸς εἶναι στρατηγός, ἢ πᾶσι τοῖς δήμοις ἐπι τὰ πάντα βία-
 „ ζομένοις. ταῦτι μὲν ἔχων πλὴν παρὰ τὸν οὐκ ἔσθ' ἔσθ' ἔσθ' ἔσθ'
 „ τὸν δὲ τὸν πόλεμον· ἀλλ' ὁ Τερέντιος ἐμβόλων αὐτὸν εἰς E
 „ ὅ παρ' ἡμέραν ἔρχαν, καὶ τῶν Ἀνίβου παρὰ τὸν στρατοπέδου
 „ τῶν πρὸς τὸν Αὐφίδιον ποταμὸν καὶ τὰς λεγομένας Κάν-
 „ νας, ἀμ' ἡμέρα δ' τῆς μάχης σημεῖον ἔξέσθ' ἔσθ' (ἔστι δὲ χ-
 „ τῶν κέκκινος ἔσθ' τῆς στρατηγικῆς οὐκ ἔσθ' ἀθανάτοισι)
 „ ὡς τε καὶ τοῖς Καρχηδονίοις ἔξ' ἔσθ' ἀθανάτοισι,
 „ πλὴν τε πάλμας τοῦ στρατηγῶν, καὶ τῶν στρατοπέδου πλῆθος
 „ ὄρασθαι, αὐτῶν δ' οὐδ' ἡμῶν μέγας ὄρασθαι. Ἀνίβας δ' πλὴν
 „ διώματι ἔξοπλίξασθαι κελύσας, αὐτὸς ἰπώσθαι μετ' ὀλί-
 „ γων, ἔσθ' ἔσθ' πρὸς μελαχρὸν κατεσχόπη τοῖς πολέμοις
 „ ἢ δ' ἢ κατὰ τὸν μὲν εἰς τὰς εἰπόντος δὲ πρὸς τῶν πρὸς αὐ- F
 „ τὸν ἀνδρὸς ἰσοπίμου, πρὸς τὸν Γίσκωνος, ὡς τῶν μαχόμενοι
 „ φαίνεται δ' πλῆθος τῶν πολέμων, σιωπῆ γὰρ δ' πρὸς τὸν οὐκ ἔσθ' ἔσθ'
 „ τῶν μαχόμενοι. Ἐργαίου δ' τῶν Γίσκωνος δ' ποῖον, ὅτι (ἔφη)
 „ οὕτως ὄντων ἔσθ'
 „ λήσται. ἡμοῦ δ' πρὸς ἔσθ' ἔσθ' ἔσθ' ἔσθ' ἔσθ' ἔσθ' ἔσθ' ἔσθ' ἔσθ'
 „ ἔσθ' ἔσθ'

Idem erat cernere per totum exercitū. nam com-
 plexu sese mutuo & osculo exceperunt. unde in
 lætitiā tota castra effusa, ut præ gaudio omnibus
 lachrymæ manarent. Secundum hæc dictaturam
 deposuit Fabius, & creati consules. Quorū primi
 Fabii artibus bellum administraverunt, ut cōfer-
 re cum Annibale vitarent signa, sed focijs suppe-
 tias ferrent, & prohiberent defectiones. Postquā
 vero Terentius Varro natalium humilitate & po-
 pularibus artibus & ferocia nobili ad consulatum
 adspiravit, ilicō præ se tulit imperitia & præcipitā-
 tia de summa se rerum iacturam aleam. Vocifera-
 batur enim in concionibus, donec Fabiis ciuitas
 ducibus vtatur, nunquam debellatū iri: se, quo die
 hostem vidisset, bellum profligaturū. simulq; cum
 dictis tantum delectum habuit, tantāq; conscri-
 pfit copias, quantis nullo vnquā bello vfi ante Ro-
 mani fuerant. Octoginta octo millia militum sub
 signis habuit. Quæ res in magnum terrorem Fa-
 bium cæterosq; prudentiores coniecit. neque e-
 nim siquid in tanto iuuentutis flore sit titubatum,
 vllum videbant receptum. Itaq; collegam Varro-
 nis Paulum Æmilium, virum rebus bellicis exer-
 citatum, sed inuisum populo & pauentem plebis,
 eo quod iudicio publico damnato lis æstimaata fu-
 erat, excitauit Fabius adhortatusq; est vt reprime-
 ret hominis insaniam, admonuitque non plus ei
 contra Annibalem quàm cōtra collegam pro aris
 & focis certaminis propositum esse. quippe ad pu-
 gnam properaturum, hunc, quod vires suas non
 intelligat, illum, quod intelligat suam imbecillita-
 tem. Equidem de rebus Annibalis, Paule Æmili,
 inquit, maiorem quàm Varroni habendam fidem
 meritò mihi censeam, confirmanti, nisi pugne hoc
 anno copiam ei facias, aut actum de eo fuerit si
 hæreat hic, aut fuga se subduxerit, quando nunc,
 vel quum vincere & superior videretur esse, nemo
 ad eum defecit hostis, & copiarum, quas in Itali-
 am traduxit, ne tertia quidem pars supersit. Ad ea
 fertur respōdisse Paulus, Quod ad me, Q. Fabi, at-
 tinet, hostium me telis potius quàm suffragiis ci-
 uium iterum obijcere caput certum est. Quod si
 in eo est statu respub. enitar vt bonus dux tibi po-
 tius videat esse quàm omnibus aliis in diuersum
 trahentibus. Ita animatus ad bellū est Paulus pro-
 fectus. Varro, quū extorsisset ei alternis vt impe-
 rarent, castra castris Annibalis coniungit ad vicū
 Cannas, qua Aufidius fluit amnis, & simulatq; di-
 luxit, proposuit signum pugnæ. Sagum est cocci-
 num, quod supra prætorium expanditur. Pænos
 initio, cōsulis audaciam & multitudinem cōtem-
 plantes hostiū, quum dimidio essent ipsi paucio-
 res, inuasit pavor. Annibal, quum edixisset vt ar-
 ma caperent milites, cum paucis ipse equo vectus
 hostes ex molli cliuo iā in ordines euntes specula-
 tur. Ibi quum ex comitibus quidā qui pari erat di-
 gnitate (Gisconē appellabant) admirari se diceret
 tātas hostiū copias, fronte Annibal cōtracta. Aliud
 Gisco, inquit, fugit te, eo magis mirādum. Quidnā
 illud esset requirente Giscone, Quod nimirū tan-
 to in numero, inquit, ne vnus quidem sit qui Gisco
 vocetur. Hoc dictum nec opinantibus oblatum,
 omnibus risum mouit. Itaq; de cliuo digredientes,

vt quisque occurrebat, illum narrarunt iocum, A tantusque per multos motus risus est, vt qui Annibalem comitarentur, continere se non valent. Quod Pœnis cernentibus animum confirmavit, ex magno & insigni contemptu motum arbitratibus eum risum, vt etiam ipse instante dux discrimine iocos ciceret. Astuta consilia adhibuit ad pugnam. Primum ex loco, vt à tergo ventum haberet, molitus est. Procelloso enim vrentique similis coortus, & asperum ex arenosis atque patientibus campis impellens puluerem supra Pœnorum aciem in ipsa voluit ora Romanorum, prospexitumque ademit faciem avertentibus, & conturbavit eos. Alterum ex instruenda acie: Quod roboris in exercitu esset ac fortissimos quoique in cornibus locat, mediam aciem turba replet ignavissimorum. eo vsus est longe ante reliquam aciem prominente cuneo. Edictum præstantissimis erat, vbi hos impulissent Romani, ac pedem referentibus instantes vacuo medio & signum dante in mediam aciem irruissent, vt prope redactis alis transfusos inuaderent, & circumfusi claudent à tergo. Id quod potissimum tantæ fuit stragis causa. Vt enim media acies pedem retulit atque incurrentes excepit Romanos, & figuram Annibalis acies ad modum lunæ commutauit, delectotumque ductores alis circumductis adorti auersos sunt cunctos, qui antequam coirent hostium cornua non receperunt se, circumuentos cædunt contrucidantque. At hæc error equitibus est mirus oblatu. Paulum equus vulneratus, vt conicio, excusserat. Tum ex cohorte eius alius post alium omiſſis equis, vt consulem protegerent, ad pedes descenderunt. Id quum reliqui equites conspexissent, tanquam signo dato, ex equis omnes deuolantes cõgrediuntur cum hostibus. Quo viso Annibal, Hoc, inquit, malim quàm si victi mihi traderentur. Verùm hæc, qui historias fufius prodiderunt, profequuti sunt. Consul Varro cum paucis equitibus profugit Venusiam: Paulus illo in æstu & fluctu fugientium magna telorum vi, toto corpore in vulneribus hærenti, confixus, doloreque ex tanto oppressus luctu sedebat in saxo, ali- que operiens ex hostibus, qui interficeret se. Quia verò caput eius erat & facies cruore oppleta, omnibus ferè incognitum & necessarij & clientes præteruehebant. Vnus ex pube patricia, conspedito & agnito, Cornelius Lentulus, equo delapsus, admotum cum capere iubet, & se seruare ciuibus, qui tum vt quum maxime bono consule haberent opus. Ille huic refragatus petitioni, coegit adolescentem equum repetere lacrymans. Tum data ei dextera quum se erexisset, Nuntia (inquit) Fabio Maximo, & ipse esto testis, præceptorum eius Paulum Æmilium memorem vsque ad mortem extitisse: neque pacta cum eo vlla ex parte rupisse, sed victum esse primum à Varrone, deinde ab Annibale. Cum his mandatis dimittit Lentulum. Mox quum in mediam stragem se inuexisset, oppressus est. Dicuntur in hac pugna quinquaginta millia cæsa, quatuor millia capta, & sub pugna in vtriusque castris non minus decem millia.

ταῖς ἀπορρώσιν αἰεὶ ὁ πεπαλιμῶν ἀπαλῆγοντες, ὡς τε ἀφ' πολλῶν πολλῶν εἶ) τὸν ἤματι, καὶ μηδὲ διαλαβῆναι εἰσποῖς διώσασθαι τοῖς ὡσεὶ Ἀνίβαν. ἔπειτα τοῖς Καρχηδονίοις ἰδοῦσι Βάρρος παρέστη, λογιζομένοις ἀπὸ πολλοῦ καὶ ἄλλοι τῶν καταφρονοῦντων ἐπιείκῃ γῆραι οὕτω ὡς καὶ παλαιῶν, ὡς φρατῆρῶν τῶν κίδων. εἰ δὲ τῆς μάχης φρατῆρῶν ἐχρησάτο, ὡς ἔφατο μὲν, ὡς ἀπὸ τῆς τοῦ, ποιησάμενος καὶ ἰοῦ τ' αἰέμον. ὡρησθη γὰρ εὐκίως φλέγοντι κατερρήγνυτο, καὶ τρεχόν ἐκ πεδίων ὑφάμμενον καὶ ἀναπεπλημένων ἀγρῶν κρηνοῖτον, ὡς τ' ἑτάλασθαι τῶν Καρχηδονίων ὅτι τοῖς Ρωμαίοις ἐώη, καὶ ὡς ἔδοξε τοῖς ὡσεὶ τοῖς ἀποφρονοῦσι καὶ σιωτασθῆναι τοῖς, δὲ τῆρα δὲ, τὰ ὡσεὶ τῶν τῶν ὡς ἰσχυρότατον αὐτῶν καὶ μαχημώτατον τ' διωάμεως, ἐκατέρωτε τῶ μέσου τῶσας, ὅ μισοὶ αὐτὸς σιωεπλήρωσεν ἐκ τῶν ἀχρηστάτων, ἐμβόλας πύττω ὡς ἔχοντι πολὺ τῆς δόξης φάλαγος χρησάμενος. εἰρητοῖ τοῖς κρησίοις, ἔπειτα τοῖς ὡσεὶ κρησίοις οἱ Ρωμαῖοι, καὶ φερόμενοι ὡς εἰς ἐκείνην ἐκ φερόμενος τῶ μέσου καὶ κρησίοι λαμβάνοντες, ἐπὶ γῆραι τῆς φάλαγος, ὡς ἔως ἐκατέρωθεν ἐπιερίψαιτο, ἐμβόλας τε πλαγίοις, καὶ ὡσεὶ τῶν ὡσεὶ, ὅτι αὐτὸς συκλεῖοι τας. ὅ δὲ καὶ C δοκῆ τ' πλῆστον ἀφ' ἑαυτῶν φόνον. ὡς γὰρ ἐπέδωκε ὁ μέσος, καὶ τοῖς Ρωμαίοις ἐδέξατο διακρίσας, ἡ δὲ φάλαγξ τῶ Ἀνίβαν μετὰ βροχῶσιν ὡς ἡμα μίμωσθαι ἐχρησάτο, καὶ τῶ ὅτι λέκτων οἱ τῶ ἀρχοῖ, ὡς καὶ τοῖς μὲν ἐπὶ ἀσπίδα, τοῖς δὲ ὅτι δόρυ κρησίοις, ὡς ἔπεσον καὶ τῶ γῆραι πύττωσας, ὅσοι μὴ τῶ κρησίοι ἐπεκκλήσασθαι ἐφθασαν, ἐν μέσῳ κατερρήγασθαι καὶ διεφθῆσαν. λέγεται δὲ καὶ τοῖς ἰπποδῶσι τῶ Ρωμαίων συμπτώμα ὡς ἔλασθαι γῆραισιν. τ' γὰρ Παῦλον (ὡς εἶπε) τρωαῖς ὁ ἵππος ἀπεσείσασθαι, καὶ τῶ ὡσεὶ αὐτὸν δῆλος καὶ δῆλος ἀπολιπὼν τ' ἵππον, περὶ τῶ ὡσεὶ τῶ ὡσεὶ μῦθε. ἔπειτα δὲ ἵπποις ἰδόντες, ὡς ὡσεὶ ἡματος κρησίοι δεδομένου, πύττωσας ἀποπληθῆσαι, περὶ σιωεπλήρωσθαι τοῖς πολεμίοις. ἰδὼν δὲ Ἀνίβαν, Τοῦτ', ἔφη, « μῆλλον ἢ βουλόμην, ἢ εἰ δεδομένους παρέλαβον. ἀλλὰ « τῶ μὲν οἱ τῶ διεξοδικῶσ γῆραισιν ἰσοκῆσ ἀπλη- « ἡμασι. τῶ δὲ ὡσεὶ τῶ μὲν Βάρρον, ὀλίγοσ ἀπί- « πθασεν εἰς Οὐειοσίαν πόλιν ὅ δὲ Παῦλος ἐν ὡσεὶ βουθῶ καὶ κλύ- « δων τῆς φυγῆς ἐκείνης βελῶν τε πολλῶν ὅτι τοῖς τρεῦ- « μασιν ἐκείνων αἰάπλεως ὁ σῶμα, καὶ τῶ ψυχῶ πέν- « θει ποσῶσ βαρυνόμενος, ὡς πῆ λίθῳ κρησίο, τὸν ὅτι σφῆσθαι τῶ πολεμίων ἀναμῶν. ἔπειτα δὲ αἶματος πλῆ- « ἡσος, ὡς σιωεπέρυτο τῶ κρησίο καὶ ὡσεὶ σιωπον, οὐ πολ- « λοῖς ἀφ' ἡσος, ἀλλὰ καὶ φίλοι καὶ κρησίοι αὐτὸν ὡσεὶ ἀγροῖας παρῆλθον. μῶσος δὲ Κορηλῖος Λέντλος δὲ πατρίδης νέος, ἰδὼν καὶ ὡσεὶ σιωσας, ἀπεπληθῆσεν τῶ ἵππου, καὶ ὡσεὶ σιω- « γῶν παρεκάλει κρησίο καὶ σῶσθαι αὐτὸν τοῖς πολίταις, « ἀρχόντος ἀγαθοῦ ποτε μάλιστα κρησίοσιν. ὅ δὲ τῶ τῶ μὲν ἀ- « πεβέβαστο τῶ δέσπον, καὶ ὡσεὶ μείρακιον αὐτῶσ ἰσάσασθαι ὅτι τ' ἵππον διαβῶσιν δακρῶν. εἶτα δὲ τῶ δεξιάσ ἐμβα- « λῶν, καὶ σιωεξασας, Ἀπαλῆγε (εἶπεν) ὡ Λέντλε Φαβῖο « Μαξίμω, καὶ ἡμῶσ μῦθος αὐτὸς, ὅτι Παῦλος Αἰμίλιος « ἐκέμεινεν αὐτῶσ τοῖς λογιμοῖσ ἀχρησίοσ, καὶ τῶ ὁμολογηθέντων ὡσεὶ ἐκείνων ὡσεὶ ἐλύσεν, ἀλλ' ἐπικῆσθαι ὡσεὶ « τερον ὡσεὶ Βάρρονος, εἶδ' ὡσεὶ Ἀνίβαν. ὡσεὶ τῶ ὅτι σῆσας, τὸν μὲν Λέντλον ἀπέπεμψεν, αὐτὸς δὲ ῥῆσας εἰσ- « τὸν εἰς τοῖς φονδολομῶσ, ἀπέβασε. λέγονται δὲ περὶ μὲν ἐπὶ τῆς μάχης Ρωμαίων περὶ σιωσῶσ, ζῶντες δὲ ἀλῶ- « ναὶ τετρεκισχίλιοι. καὶ μὲν τῶ μάχῳσ οἱ ληφθέντες ἐπὶ ἀμφοτέρωσ τοῖς φρατοπέδῳσ, μείρων ὡσεὶ ἐλάτῶσ, «

τὸ δὲ Ἀννίβαν ἐπὶ τὴν λιχούτῃ καπορθώματι τῶν φίλων πα-
 ερμώντων αὐμ' ἐπεσθαι τῇ τύχῃ, καὶ σιωπεύειν περὶ αὐμ'
 τῇ φυγῇ τῶν πολεμίων εἰς τὴν πόλιν (πεμπταίον γὰρ ἀπὸ
 τῆς νίκης ἐν Καπιτωλίῳ δὲ πησόν) ἔραδιον εἰπὴν ὅστις ἀπέ-
 βεβηλοισμός· ἀλλὰ μάλλον δαίμονος ἢ θεοῦ πνος ἐμπο-
 δῶν εἰς τοὺς εἰκοσι ἔτην, ἢ πρὸς τοῦτο μέλλοις αὐτῶ καὶ δὲ-
 λίασις γυμνάσαι. διὸ καὶ Βαρχίδου τὸν Καρχηδόνιον εἰπεῖν μετ'
 ὀργῆς πρὸς αὐτὸν λέγει, Σὺ νικᾷς οἶδας, νίκη δὲ χρεῖσθαι
 ὅσα οἶδας. καὶ τοὶ ἑσπέρῳ μεταβολῆν ἢ νίκη πρὸ αὐτὸν
 ἐποίησαν, ὡς πρὸ τῆς μάχης, οὐ πόλιν, ὅσα ἐμπόριον, οὐ λι-
 μῦνα τὸν Ἰταλίας ἐχρῆσα, χαλεπῶς δὲ καὶ μόλις τὰ ἐπιτηδία B
 τῇ στρατῷ δι' ἀρπαγῆς κερμαζόμενον, ὀρμύμενον ἀπὸ ὁσέ-
 νος βεβόμου πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλ' ὡς πρὸ ληστειῶν μεγάλῃ
 τῷ στρατοπέδῳ πλαιώμενοι καὶ ἐπιφερόμενοι, τότε πᾶσαν
 ὀλίγου δὲ ἢ ὑφ' αὐτῶ ποιήσασθαι τὴν Ἰταλίαν. τὰ γὰρ
 πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν ἐθνῶν αὐτῶ πρὸς ἐξάρτησιν ἐκρύπτα.
 καὶ Καπύλιον, ἢ μέγιστον ἐξ ἡμῶν ὀμίλων ἀξίωμα τῶν πό-
 λεων, πρὸς ἀντιμῶν κατέχεν. οὐ μόνον δὲ τὸν ἀπὸ τῶν φίλων
 πρὸς ἀντιμῶν (ὡς Εὐριπίδης φησὶ) οὐ σμικρὸν κατέχεν, ἀλλὰ
 καὶ τὸ φερόμενον στρατηγῶν. ἢ γὰρ πρὸ τῆς μάχης Φαβίου
 δὲ λία καὶ ψυχρότης λεγομένη, μὲν πῶς μάχην διήκεις οὐδὲ C
 ἀνδραγαθίας ἐδόκει λογισμός, ἀλλὰ θεῖον πησόν. ἀφαιρίας
 καὶ δαμόνοιο, ἐκ τοσούτου τὰ μέλλοντα πρὸς ὀρμύμενος ἀ μὲ-
 λισ τὸν πῶς τοῖς πάροισιν. ὅταν διήκεις εἰς ἐκείνῃ ἢ Ῥώμῃ
 σιωπῆσθαι ὡς λοιπὰς ἐλπίδας, καὶ πρὸς ὀρμύμενος τῇ γνώ-
 μη τὸν ἀνδρὸς ὡς πρὸ ἱερῶ καὶ βωμῶ πρὸ τῆν καὶ μέγιστον
 αἰτίαν ἔχε τὸ μείναι καὶ μὴ ἀφαιρῆσθαι τὴν ἐκείνου φε-
 ρῆσιν, κατὰ πρὸ ἐν τοῖς Κρήσις πάροισιν. ὁ γὰρ ἐν οἷς ὁσέθεν
 ἐδόκει δὲ πρὸν εἶ) κατέχεις δι' ἀβῆς φαινόμενος καὶ δυσέλπι-
 στος, τότε πρὸ τῶν καταβελήκτων ἑαυτοῖς εἰς ἀπείρησα
 πένθη καὶ πρὸς ἀπείρησιν, μόνος ἐφοῖσα ἀπὸ τῆς πό- D
 λεως πρὸς ἀβῆσιν καὶ πρὸς ὀρμύμενος κατὰ τῶν καὶ φιλαν-
 θεῖα πρὸς ἀβῆσιν, κατὰ τῶν τε γυναικείους ἀφαιρῶν,
 καὶ συστάσας εἰργων τῶν εἰς τὸ δημόσιον ὅτι κατὰ οἷς ὀρμύμενος
 ἐκ φερόμενος. βουλήν τε σιωπῆσθαι ἔπεισε καὶ παρὰ τῶν
 σιωπῆσθαι πρὸς, αὐτὸς ὦν καὶ Ῥώμῃ καὶ διώμας, πρὸς τῆς
 ἀπάσης πρὸς ἐκείνῃ ἀποβλεπούσης. ταῖς μὲν οὖν πύλαις
 ἐπέστησε τοῖς τὸν ἐκπύοντα καὶ πρὸς ἀβῆσιν τὴν πόλιν ὅχ-
 λον ἀπείρησιν πένθη καὶ τὸ πρὸν καὶ χροῖον ὡσε, κατ' οἰ-
 κίαν ἀποβλεπούσης κατὰ τῆς ἡμέρας πρὸς ἀβῆσιν τὸν βουλό- E
 μενον· μὲν δὲ τῶν πρὸς ἀβῆσιν πένθη λύεσθαι, κατὰ τῶν
 τῶν πρὸς ἀβῆσιν τὴν πόλιν. ἐορτῆς τε Διὸς εἰς τῆς ἡμέρας
 ἐκείνας κατὰ τῶν πρὸς ἀβῆσιν, βέλτων ἐφαίνετο ἀβῆσιν ἔλως τῶν
 τε γυναικῶν καὶ τὴν πομπῶν, ἢ ὅ μὲν γένος τῆς συμφορῆς ὀλι-
 γότητι καὶ κατὰ τῶν πρὸς ἀβῆσιν ἐλέγχεται· καὶ γὰρ
 ὁ θεῖον ἠδεδείχθη ἡμῶν πρὸς ἀβῆσιν τῶν πρὸς ἀβῆσιν.
 ὅσα μὲν πρὸς ἀβῆσιν πρὸς ἀβῆσιν, ἢ τῶν πρὸς ἀβῆσιν, σιωπῆ-
 σθαι οἱ μὲν πρὸς, ἐπὸς ἀβῆσιν. καὶ γὰρ εἰς Διὸς εἰς ἐπέμ-
 φθη πρὸς ἀβῆσιν Πικτωρ σιφείης Φαβίου, καὶ τῶν ἐστῶτων
 παρῆτων δύο διεφθαρμένους ἀβῆσιν, τὴν μὲν, ὡς πρὸς ὅστιν
 ἔθος ζῶσαν κατὰ τῶν πρὸς ἀβῆσιν, ἢ δὲ ὑφ' αὐτῆς ἀπέθανε. μάλι- F
 σα δὲ αὐτῆς ἡγάγατο τὸ φερόμενον καὶ τὴν πρὸς ἀβῆσιν τῆς
 πόλεως, ὅτι τὸν ἀπὸ Βάρρωνος ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐπρὸς ὀρι-
 στος, ὡς αὐτῆς ἀβῆσιν καὶ δις ποτῶν πρὸς ἀβῆσιν ἐπρὸς ὀρι-
 στος ἢτε βουλή καὶ τὸ πρὸς ἀβῆσιν ἀπὸ ἀβῆσιν. οἱ δὲ ἐν τῆν καὶ πρὸς ἀβῆσιν τῆς γερουσίας ὦν καὶ Φαβίος μὲν)

Annibalem à tanta victoria quum amici, vt infi-
 steret fortunæ vnoq; agmine cum, fugiētibus ho-
 stibus irrumperet in urbem, incitarent: (die quin-
 to enim victorem in Capitolio epulaturum) haud
 facile quæ auerterit incas rationem. quin potius
 fortuna vel deus quispiam, qui illi obstatet, eam ei
 iniecisse cunctationem & dubitationem videatur.
 Quare Batcam Pœnum ferunt indignatum ei di-
 xisse, Vincere scis Annibal, victoria vti nescis. Atqui
 tantam ea victoria conuersionem fecit Annibalis
 rerum, vt qui ante hoc prælium non urbem, non
 forum, nō portum haberet in Italia, sed difficulter
 & egre necessaria suppeditaret suis rapiendo, nullo
 firmo ad bellum gerendum parato subsidio, sed pa-
 lans castra in modum ingentis latronum cateruæ
 huc illuc circumferret, totam tunc pene Italiã di-
 tionis fecerit suæ. Quippe ad eum cum plurimæ &
 maximæ gentes vltro defecerunt, tum cuius pluri-
 mum secundum Romam pollebant opes, Capu-
 am suarum fecit partium. Nempe est non solum,
 quum amicorum faciendum est periculum, (vt
 ait Euripides) non leue malum, sed etiam quum
 prudentium imperatorum. Siquidem infamis an-
 te hanc pugnam timiditas Fabij & segnities, mox
 post conflictum humana maior sapientia habita
 est, & diuini præstantisque miraculum consilij
 tanto ante prospicientis insequentia, quæ animo
 concipere vix valebant ij quibus euenerant. Ita-
 que mox in illo ciuitas reliquam opem ponens,
 & ad eius mentem tanquam ad sacram confugi-
 ens anchoram, salutem suam, & quod non vnde-
 quaque dissiparetur, sicut vrbe à Gallis oppressa fa-
 ctum erat, vnus acceptum ferebat consilijs Fabij.
 Ille enim qui, quum res apparerent secure, timidus
 habebatur & pusillanimis, tunc omnibus immenso
 luctu inaniq; oppressis trepidatione solus per vrbe
 placido incedebat gradu, vultuq; intrepido & be-
 nigno alloquio planctus muliebres sedabat, cœtus
 arcebat eorum qui in comploratu familiarum in
 publicum prorumpabant. Autor etiã fuit senatui
 conueniendi magistratus, quorum in vno eo posi-
 tum erat robur & opes, quemque respiciebant o-
 mnes, confirmauit: ad portas posuit custodes, qui
 prohiberent profugientem multitudinem egredi
 vrbe: luctus locum & spatium definiuit, domi lu-
 gere triginta dies quenque iubens, ijs terminari o-
 mnem luctum & defungi ciuitatem. Quum fa-
 ctum Cereris in eos dies incideret, placuit omni-
 no intermitti sacra pompamque, ne cladis ma-
 gnitudinem paucitas & mœror argueret celebra-
 tium festum. Etenim fortuna vtentium secur, da-
 gratiorem dijs cultum esse. Quæ ad eos placandos
 & ad procuranda prodigia iusserant aruspices, fe-
 dulò exequuti sunt. Et Fabius Pictor, Maximi pro-
 pinquus, Delphos legatus est ad oraculum: duæ
 vestales stupri compertæ, altera sub terram viua
 de more defossa, altera sibimet ipsa mortem con-
 sciuit. Operæpretium est ante omnia admirari
 ciuitatis magnitudinem animi & lenitatem, quod
 consuli Varroni ex fuga redeunti, vt qui fecidissi-
 me & infelicissime rebus gestis reuertebatur, hu-
 mili & abiecto obuiam itum adportam hono-
 ris causa à senatu & vniuerso populo sit. Magi-
 stratus & principes senatus, in quibus erat Fabius,
 (απεινοῦ καὶ κατηφοδῆς, ἀπή. τῆσιν αὐτῶ πρὸς ἀβῆσιν πύ-
 λαις ἢτε βουλή καὶ τὸ πρὸς ἀβῆσιν ἀπὸ ἀβῆσιν. οἱ δὲ ἐν τῆν καὶ πρὸς ἀβῆσιν τῆς γερουσίας ὦν καὶ Φαβίος μὲν)

silentio facto laudarunt eum quòd de rep. à clade A
 tanta non desperauisset, sed adesset ad tractanda
 gubernacula eius, & ad vtendū legibus ciuibufq;
 vt nondum deploratis. Annibalem vt nunciatum
 est ad alias Italiae partes à pugna diuertisse, resum-
 ptis animis duces cum legionibus dimittunt. Cla-
 rissimi horum Fabius Maximus & Claudius Mar-
 cellus ex contrarijs propemodum institutis in pa-
 ri erant laude. In hoc enim (vt in vita eius demon-
 strauimus) strenuitas eminebat & alacritas, quum
 & manu fortis, & ingenio esset talis quales Ho-
 merus φιλοπολέμους & ἀγερῶχους id est bellaces & fe-
 roces, vocat. Itaque intrepidè & ferociter, & aduer-
 sus hominem proiecta audacia Annibalem, parem B
 ad bellum adferens audaciam prima certamina
 aggressus est. Fabius, pristinis suis insiftens confi-
 lijs, spem conceperat, si nemo illi instaret vel irri-
 raret, fore vt semetipse attereret & elanguesceret
 bello, sicut athleticum corpus, vbi vires nimium
 confectæ sunt & fatiscunt, ocyslime amissurus vi-
 gorem. Quamobrè refert Posidonius, scutum hunc
 à Romanis, Marcellum *ensem* vocatum, tempera-
 tamq; cum Marcelli moribus stabilitatem & ma-
 turitatem Fabij, fuisse populo Romano salutarem.
 Itaq; huic se Annibal, sicut rapido amni, sæpe ob-
 ijciens propellebatur, atterebatq; copias suas, ab
 altero vel languide & paulatim subterfluente &
 interlabente assiduè imprudens ablucebatur, car-
 pebaturq;. Hinc in eam adductus perplexitatem
 est, cum Marcello vt fatisceret colluctans, Fabiū
 verò horreret sedentem. Atque cum his fere, vel
 prætoribus, vel consulibus, vel proconsulibus bel-
 lum gessit. fuit enim vterq; horum quinquies con-
 sul. Verùm Marcellū in quinto consulatu circum-
 uentum insidiis occidit: Fabio lusit operam sæpi-
 us dolum & technas machinatus, semel duntaxat
 eum in leuem induxit errorem. Misit ad Fabium
 cum literis fictis nobiliū & principum Metapon-
 tinorum, si accessisset, vrbē prodituros, eosq; qui
 hoc consilii cepissent, dum ille mouisset propius,
 expectaturos. His motus literis cum parte copiarū
 constituit Fabius nocte illuc proficisci: verùm au-
 spicanti quum aues non addixissent, mutauit sen-
 tentiā: nec multo post intellexit scriptas ad se frau-
 de Annibalis literas, locatasque ab eo prope illam
 vrbem insidias. Verùm hæc deūm benignitati ad-
 scribas fortasse. Defectiones ciuitatum, nouasque
 res socios molientes, blande agendo censebat &
 comitate prohibendos atq; flectendos, non qua-
 uis excutienda suspicione, neque sæuitia aduersus E
 suspectos exercenda. Dicitur Fabius, quum mili-
 tem quendam Marsum animaduertisset, acrem
 virum & nobilem inter primos sociorum, milites
 nonnullos ad transeundum sollicitasse, non exa-
 cerbauisse eum, sed neglectum immeritò passus,
 Nunc quidem, dixisse, duces incuso, qui magis
 pro suo studio honores habent quàm pro virtutis
 merito. Posthac si qua tibi re erit opus, nisi me ap-
 pelles, te insimulabo. Sub his dictis, equum exi-
 mium donat & aliis eum decorat præmiis. Hinc
 fidelissimum eum & promptissimū habuit. Turpe
 enim ducebat, si quum equitij & venandi studiofi, F
 σεως, ου διπρέθισεν, ἀλλ' ὁμολογήσας ἠμελῆσθαι παρ' αὐτῶν αὐτὸν, καὶ μὴ εἶπεν τοῖς ἡγεμόνας ἀπιᾶσθαι, πρὸς ἄλλοις
 μάλλον ἢ πρὸς ἑαυτῶν τὰς πρῶτας νέμοντας. ὕστερον δὲ ἐκείνους ἀπιᾶσθαι μὴ φερόμενα μηδὲ ἐπιτυχεύοντα
 πρὸς αὐτὸν, εἰ ποὺ δεοίτο. καὶ ταῦτ' εἰπὼν, ἵππων τε πολέμισι καὶ ἐδωρήσατο, καὶ τοῖς δήοις θρησκείαις ἐκῆσθησεν,
 ὥστε πιστότατον εἶναι ἐκείνου καὶ πρῶτον μὲν εἶναι τὸν αὐτῶν. ἀφ' οὗ γὰρ ἠγάθη τοῖς μὲν ἵπποικεῖς καὶ κληρονομικαῖς,

ήσυχίας ἡμορμύνης, ἐπήνεσαν ὅτι τὴν πόλιν οὐκ ἀπέγνω μὲν
 δυστυχία τηλικαύτη, ἀλλὰ παρέστιν ἀρξάν ὅτι τὰ πρῶτα
 γράμματα καὶ χρησόμενος τοῖς νόμοις καὶ τοῖς πολιταῖς, ὡς σὺ-
 ζεσθαι δυνάμενοις. ἐπεὶ δ' Ἀνίβαν ἐπέδοντο μὲν τ' ἄλλοις
 ἀποτετέθεισθαι πρὸς τὴν δὴν Ἰταλίαν, αἰαθὰ ῥήσαντες,
 ἐξέπεμπον ἡγεμόνας καὶ στρατῶματα. τούτων δὲ ἐπιφανέ-
 στατοι, Φάβιος τε Μαξιμὸς, καὶ Κλαύδιος Μάρκελλος ἦσαν,
 ἀπὸ τῆς ἐναντίας σχεδὸν πρῶτα ῥέουσι, θαυμαζόμενοι τῶν
 πλησίων. ὁ μὲν γὰρ (ὡς ἔφαρ ἐν τοῖς αὐτοῖς γεγραμμένοις
 εἴρηται) πειλαμπῆς ὁ δραστήριον ἔχων καὶ γαῦρον. αὐτὸ δὲ
 καὶ τὸ χεῖρα πλήκτους ἀνὴρ καὶ φύσει τοιοῦτος ὡς οἷος Ὀμη-
 ρος μάχισα καλὴ φιλοπολέμοις καὶ ἀγερῶχους, ἐν τῶν
 πρῶτων καὶ ἰταμῶν καὶ πρὸς αὐτὰ πολυμερῶν τ' Ἀνίβαν
 ἀπὸ πολλῶν τῶν ἑσπέρων, τὸ πολέμου σωίστατο πρὸς
 τὴν ἀγῶνας. Φάβιος δ', τῶν πρῶτων ἐχόμενος λογισμῶν
 ἐκείνων, ἠλπίζε μινδεῖος μαχομένου, μηδὲ ἐρεθίζοντος τὸν
 Ἀνίβαν, αὐτὸν ἀπηρέασθαι ἑαυτὰ, καὶ κατατεβήσασθαι πε-
 εἰ τὸν πόλεμον, ὡς ἔφαρ ἀθλητικῶν σώματος, τῆς δυνάμεως
 ὑπερῆκου ἡμορμύνης καὶ καταπόσιου, ταχύντα τὴν ἀκμὴν
 ἀποβάλλουσα. ἀφ' οὗ μὲν ὁ Ποσειδώνιος φησὶ θυρεὸν, τ'
 ὁ Μάρκελλον, εἶπος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καλεῖσθαι. κερ-
 ναμύδιον δ' τὸ Φαβίου βεβασιότησα καὶ ἀσφάλειαν τῆς Μαρ-
 κέλλου σιωπῆς, σωτήριον ἡμέσασθαι τοῖς Ῥωμαίοις. ὁ δὲ Ἀν-
 νίβας τὰ μὲν ὡς ῥέοντι σφόδρα ποταμῶν πολλάκις ἀπὸ
 τῶν ἀπαισίου καὶ παρερρήγνυτο τὴν δυνάμιν. ὑφ' οὗ δ'
 καὶ κατὰ μικρὸν ὑπορρέοντος ἀποφθί καὶ παρεμπύπλον-
 τος ἐνδελεχῶς, ὑπερῆκου καὶ διαπυρῶματος ἐλάττανε.
 καὶ τελευτῶν εἰς ἀπείραν κατέστη τῶν αὐτῶν, ὥστε Μαρ-
 κέλλου μὲν ἀποκαμῆν μαχομένου, Φάβιον δ' φοβεῖσθαι μὴ
 μαχομένου. ὁ γὰρ πλῆστον, ὡς εἰπεῖν, τῶν χρόνων τούτοις διε-
 πολέμησεν ἢ στρατηγῆς, ἢ ἀντιπάλους, ἢ ὑπὸ αἰσίοις ἀποδύ-
 κτημύνοις. ἐκάπερος γὰρ αὐτῶν πεντάκις ὑπὸ ἀτθῶσεν. ἀλλὰ
 Μάρκελλον μὲν ὑπὸ ἀτθῶσεν ὁ πέμπτον, ἐνέδρα πειλα-
 λῶν, ἐκτενε Φάβιος δ' πᾶσαν ἀπάτην καὶ ἐξέπεσαν ἐπάγων
 πολλάκις, ὅσδεν ἐπέρανε. πλὴν ἀπαξ ὀλίγον πρῶτον
 σάμμος, ἐσφηλε τὸν ἀνδρα. σιωπῆς γὰρ ἐπιτολάς τῶν
 ἐν Μεταποντίᾳ διωατῶν καὶ πρῶτων, ἐπεμψε πρὸς τὸν Φά-
 βιον, ὡς τῆς πόλεως ἐνδοθησομένης, εἰ τῶν ἡγεμόνων, καὶ τῶν
 τῶν πρῶτων ἐκείνων ἐλθεῖν καὶ φαῖναι πλησίον ἀναμε-
 νοῖντων. ταῦτ' ἐκίνησε τὸν Φάβιον τὰ γράμματα, καὶ λαβὼν
 μέσος τῆς στρατῆς, ἐμελλεν ὀρμήσειν ἀφ' οὐκίτης. εἴτα χρο-
 σάμμος ὄρησιν οὐκ ἀσίοις, ἀπετέραπη, καὶ μὲν μικρὸν ἐπε-
 γνώθη τὰ γράμματα πρὸς αὐτὸν ὑπὸ Ἀνίβαν δόξα σιω-
 τεθέντα, καὶ κείνος ἐνέδρα ἔδωκεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν πόλιν. ἀλλὰ ταῦ-
 τα μὲν ἀπὸ τῆς δυνάμει ἀναδείχθη. ταῦ δὲ ἀποσάσας τῶν πόλε-
 ων, καὶ τὰ κινήματα τῶν συμμάχων ὁ Φάβιος μάλλον ὤρετο
 δὴν ἠπίως ὁμιλοῦντα καὶ πρῶτος, ἀνείργειν καὶ δυσωπῆν,
 μὴ πᾶσαν ὑπόνοιαν ἐλέγχοντα, καὶ χαλεπὸν ὄντα πρῶτα-
 πασι τοῖς ὑπόνοιαις. λέγεται γὰρ ὅτι στρατιώτῃ αὐτῶν
 Μάρσον, ἀνδρεία καὶ γῆρ τῶν συμμάχων πρῶτον, ἀσά-
 μμος διελθεύοντι πρὸς τῶν ἐν τῶν στρατιῶν πρῶτον πρὸς ἀ-
 μῶνος διελθεύοντι πρὸς τῶν ἐν τῶν στρατιῶν πρῶτον πρὸς ἀ-

& Cauloniam obsiderent, summaque vi oppugnant. Erant octo millia hominum, perfuga magna ex parte, & eorum qui deportati ex Sicilia, à Marcello fuerant ignominiosa militia notati, ignauissimi, quorum iactura minimè luctuosa vel damnosa reip. foret. Existimauit enim hanc obiectam sicut escam à Tarento Annibalem (id quod euenit) abstracturam. Quippe statim captans eam Annibal, mouit eò cum copiis. Sexto die quàm obsidere Tarentum Fabius cœpit, iuuenis qui ante cum Brutio rem, adhibita sorore, composuerat, venit ad eum noctu, diligenter considerato & explorato loco, ubi in statione Brutius positus locum daturus agredientibus, ac recepturus eos erat. Non in totum tamen fretus consilii prodicione hac est rem aggressus, sed ipse eò profectus silentio continuit suos. Reliquæ copiarum pariter terra marique adortæ mœnia sunt: simul clamor ingens cum tumultu sublatus, quo ad plerisque Tarentinis ad subsidium ferendum eò concurrentibus, manusque cum ijs, qui urbem oppugnabant, conferentibus, quum signum accepisset à Brutio aggrediendi, cepit scalis urbem. Cæterum non videtur hinc crimine vacasse ambitionis: nam ad famam extinguendam, ne prodicione captum Tarentum videretur, ante omnes trucidari Brutios imperauit. Cæterum eum cum hæc frustrata est gloria, tum perfidiae nota & crudelitatis in super aspersus est. Multi præterea cæsi sunt Tarentini, sub hasta vendita triginta millia. Urbem exercitus diripuit: in avaritium relata talenta tria millia. Quum agerentur omnia ferrenturque, traditur interroganti scribæ, quid fieri de dijs vellet, tabulas & signa significanti, respondisse Fabius, *Deos iratos Tarentinis relinquamus.* Herculis tamen signum ingentis magnitudinis Tarento auectum posuit in Capitolio, iuxtaque statuam equestrem suam ex ære. Atque in his quidem longe videtur durioris animo fuisse quàm Marcellus, imò verò effecit vt præstare ille facilitate & humanitate visus sit, vt in eius vita ostendimus. Annibalem ferunt raptim agmine facto quinque millia tum à Tarento abfuisse, ac pro palam dixisse, Et Romani suum Annibalem habent: eadem qua ceperamus arte, Tarentum amissimus. Confiteri verò priuatim apud amicos tum primum sustinuit, iam pridem graue ipsis fore se animaduertisse, nunc verò impossibile, vt præsentibus subsidijs domet Italiam. Fabius iterum triumphauit, sed maiore quàm antè gloria: quòd cum Annibale vt strenuus athleta decertaret, eiusque facillè eluderet conatus vt prehensiones & petitiones minus iam firmas. Partim enim remissus vigor exercitus eius luxu & opulentia fuerat, partim assiduis præliis quasi retusus attritusque. M. Liuius, quo præfecto Tarentum Annibali proditum fuerat, quum in arcem recepisset se, non fuit inde depulsus, sed, dum Romani recepissent, tutatus est eam. Hic anxius honoribus Fabij in senatu aliquando præ inuidia & ambitione erupit, vt iactaret non Fabij sed sua opera Tarentum receptum. Ridens hinc Fabius, Rectè, inquit, ais: nam nisi tu amississes, ego non recepissem. Fabio populus Romanus cum alios habuit eximios honores, tum filium eius consulem designauit.

άλωται. γελῶσας οὖν ὁ Φάβιος, Ἀληθῆ λέγεις (εἶπεν) εἰ μὴ γὰρ σὺ τὴν πόλιν ἀπέβδης, οὐκ αἰ ἐγὼ παρέλαβον. οἱ δὲ Ρωμαῖοι τὰ τ' ἄλλα τῷ Φαβίῳ προσεφέροντο λαμπρῶς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Φάβιον ἀνέδειξαν ὑπάτην.

A καὶ Καυλωνίαν ἐξελθὼν καὶ κρείττος στρατοπεδύσας ἰταλικήλους ὄντας, αὐτομόλοισι ἢ τῶν πολλοῖς, καὶ τῷ ἐκ Σικελίας ὑπὸ Μαρκέλλου κεκοσμημένῳ ἀπέμυσεν τοὺς ἀρχησπάτας. καὶ μετ' ἐλαχίστης τῆ πόλεως ἑβλαβῆς ἀπολυμένους, ἤλπιζε γὰρ, ἑαυτοῖς προσέμικτος τῷ Ἀννίβῳ καὶ δελεάσας, ἀπάξειν αὐτὸν ἀπὸ τῆς Ταραντίας. ὁ καὶ σιωπέσμενος, ἄλλως γὰρ ἐκείνῳ ὁ Ἀννίβας ἐρῆν μὲν τῆς διωάμεως, ἡμέρα δὲ ἕκτη τοῖς Ταραντίοις τῷ Φαβίῳ στρατοπεδύσας, ὁ προσηλεμένους ὡς Βρεττίῳ μὲν τῷ ἀδελφῆς ἰεανίσκου ἦκε ὑκτωρ πρὸς αὐτὸν, εἰδὼς ἀκριβῶς καὶ κατασκευάσας
B τὸν τόπον ἐφ' οὗ τῶν Φυλακίων ὁ Βρεττίος ἐμελλεν ἐνδύσασθαι καὶ παρήσθαι τοῖς προσβάλλουσι. οὐ μὴν ἀπλάως γὰρ τῷ προσδοσίῳ ἐξήρτησεν ὁ Φάβιος τὴν στρατίαν, ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐκείνῳ παρελθὼν ἡσυχίᾳ ἤσθη, ἡ δὲ ἄλλῃ στρατῷ προσέδωκε τοῖς τιχασί, ἐκ τῆς γῆς καὶ θαλάσσης ἀμα ποιοῦσα πολλὰ καὶ κερυζῶν καὶ γόρυβον ἀρχῆς οὗ τῷ πλείων Ταραντίων ἐκείνῳ βοηθούτων καὶ συμφερούμενων τοῖς τῆς χερμαχίῳσι, ἐσήμησε τῷ Φαβίῳ τὸν κακοῦ ὁ Βρεττίος, καὶ ἀφ' ἐκείνου ἀναβῆναι, ἐκείνη τῆς πόλεως. οἱ τῶντα ἄνθρωποι δοκῆς φιλοπτιμίας ἤθλων γενέσθαι, τῶν γὰρ Βρεττίου πρὸς τὴν ἀποσφάτῆν ἐκέλευσεν, ὡς
C μὴ προσδοσῆαι τὴν πόλιν ἐξῶν Φαιεῶς ἄλλοι. καὶ τῶν τῆς τῆς διήμυρτε τῆς δόξης, καὶ ἀξιοβόλῳ ἀπιστίας προσέλαβε καὶ ὠμότητος. ἀπέθανον ἢ πολλοὶ καὶ τῷ Ταραντίων, οἱ δὲ προσεγέντες, ἐξήμυρτε τεισμένους, καὶ τὴν πόλιν ἡ στρατῷ διήρτησεν. αἰνέσθη δὲ εἰς τὸ δημοσίον τειχίλια πάλαινα. πόρτων δὲ τῶν δῆλων ἀρχημάτων καὶ φερούμενων, λέγεται τῷ χερματιῆα πυλάσθαι τῷ Φαβίῳ πρὸς τῶν τῶν πικελῶν, τῶν χερματῶν οὕτω προσεπαρῶσθαι καὶ τοῖς ἀνδραγαθῶν. τῷ οὖν Φάβιον εἶπεν, Ἀπολείπειν τοῖς τοῖς Ταραντίοις κεχλωμένους, οὐ μὲν ἀλλὰ τὸν κροσσὸν ὁ Ἡρακλεῖος μετακομίσας ἐκ
D Ταραντίας, ἔφησεν ἐκ Καπιτωλίου, καὶ πλῆσιον ἐφιππων εἰκόνα χαλκῶν ἰαυτῶν. πολὺ Μαρκέλλου Φαιεῖς ἀπώτερος πρὸς τῶντα, μᾶλλον δὲ ὅλας ἐκείνῳ ἀνδραγαθίᾳ καὶ φιλανδραπείᾳ θυμασθὸν ἀποδείξας, ὡς ἐν τοῖς πρὸς ἐκείνου γέγραπται. Ἀννίβαν ἢ λέγεται διώκοντα, πρὸς ἐκείνῳ μοῖσις ἀπολαφθῆναι σαθροῖς, καὶ Φαιεῶν μὲν εἶπεν, Ἦν δ' ἄρα καὶ Ρωμαῖοις Ἀννίβας τῆς ἔτερος ἀπέβλασθη γὰρ τὴν Ταραντίων πόλιν ὡς πρὸς ἐλαβόμενος. ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸν αὐτὸν τῶν τῶν πρὸς τοῖς φίλοις εἶπεν, ὡς πάλαι μὲν ἐώρα χαλεπὸν αἰεῖς, νῦν δὲ ἀδύνατον, κρατῆν ἀπὸ τῶν
E ὑπαρχόντων Ἰταλίας, τοῖτον δόλυτερον θριαμβόνε θριαμβόσσε λαμπρῶτερον τῶν πρὸς τῶν Φάβιος, ὡς πρὸς ἀθλητῆς ἀγαθὸς ἐπαγωνισόμενος τῷ Ἀννίβῳ, καὶ ῥαδίως ἀπολυόμενος αὐτῷ τῶν πρὸς αἰματῶν καὶ λαβῶν οὐκέτι τὸν αὐτὸν ἐχούσας τόνον. ἡ μὲν γὰρ αἰεῖς τῆς διωάμεως αὐτῷ ἀφ' ἑρῶν καὶ πλοῦτον, ἡ δὲ ὡς πρὸς ἐξημβλωῖετο καὶ κατατέπειπο, τοῖς ἀλωφῆτοις ἀγῶσιν. ἡ δὲ Μάρκος Λόκιος, οὗ τῷ Τάρετῳ φερούμενος ὁ Ἀννίβας ἀπέστησεν ὄμφορ ἢ πῶν ἀκραν κατέχον, οὐκ ἄξ' κρούσθη, καὶ διεφυλάξεν ἀφ' ἑρῶ τῶν πάλιν ὑπὸ Ρωμαῖοις γινέσθαι τοῖς Ταραντίοις. τοῖτον ἡνία Φάβιος τιμωμένος καὶ ποτε πρὸς τὴν σύλληπτον, ὑπὸ Φρόνου καὶ φιλοπτιμίας ἐξενεχθεῖς, εἶπεν, ὡς οὐ Φάβιος, ἀλλ' αὐτὸς αἴπιος ἄλλοιτο τοῦ τῶν Ταραντίων
F αἰεῖς. οἱ δὲ Ρωμαῖοι τὰ τ' ἄλλα τῷ Φαβίῳ προσεφέροντο λαμπρῶς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Φάβιον ἀνέδειξαν ὑπάτην.

ὁ δὲ λαβόντος ὃ πλὴν ἀρχὴν αὐτῶν καὶ διοικητῶν ἔτι τῆς Α
 πρὸς τὸν πόλεμον, ὁ πατὴρ εἴτε ἀπὸ γῆρας καὶ ἀδυναμίας, εἴτε
 ἀπὸ πρῶτον τῶν παιδῶν, ἀναβάς ἐφ' ἵππων, παρορῶν ἀπὸ
 τῆς ἐπιτοχῶν, καὶ ἀεισώτων. ὁ δὲ νεαίας κεπέδων
 πόρρωθεν, οὐκ ἠέχετο, πέμψας δὲ ἑσπέρην, ἐκέλευ-
 σε καταβῆναι τὸν πατέρα, καὶ δι' αὐτὴν παρορῶν, εἰ δὴ π
 τοῦτο τῆς ἀρχῆς δεόμενος. καὶ τοῖς μὲν δῆλοις ἠύλασε τὸ
 ὄπισθα, καὶ σιωπῇ πρὸς τὸν Φάβιον ὡς δὴ ἄλλα πάροχα
 τῆς δόξης, ἀπέβλεψαν· αὐτὸς δὲ ἐκείνος ἀποπληθύνσας καὶ
 τὰς, ἴασον ἢ βιάδην πρὸς τὸν ἕπον ἐπειρεῖς καὶ ἀεὶ βα- B
 λῶν καὶ ἀσπασίμων, Εὐ γε (εἶπει) ὡς παῖ Φροῖνός καὶ
 πρὸς τῆς, ἀσπασίμων ἢ τῶν ἀρχῆς, καὶ πηλίκης μέγιστος
 ἀνείληφας ἀρχῆς. οὕτω καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ παρῶν τῶν Ρώ-
 μων κῆρτα μὲν, ἐν δὲ τέρῳ καὶ γῆρας καὶ παῖδας ἀεί τῆς
 πατρὸς καλῶν πηλίκων. λέγεται δὲ ὡς ἀληθῶς τῶν Φα-
 βίου τὸν παρῶν ἐν δόξῃ καὶ δυνάμει μέγιστη Ρωμαίων
 ἡρόμην, πεντάκις μὲν ἑσπέρην καὶ θριάμβους ἐκ πο-
 λέμων μέγιστων ἐπιφανέστατος καταγαγὼν ἑσπέρην δὲ
 ἕφ' ἑσπέρην τῶν σιωπῶν ἐπὶ τὸν πόλεμον, ἐν τῷ τῶν θριάμβου-
 βου, τὸν μὲν εἰσελάον ἐπὶ τῶν θριάμβου, τὸν δὲ ἵππων ἔχοντα C
 μὲν τῶν δῆλων ἐπαχθουστῆν, ἀγαλλόμενον ὅτι τῶν μὲν ἕφ' ἑσπέρην
 κῆρτος, τῆς δὲ πολιτικῆς μέγιστος καὶ ὡν, καὶ παρορῶν ἀσπασίμων,
 ἕσπερον αὐτὸν τῶν νόμων καὶ τῶν ἀρχῆς πῆσιν. ἀλλὰ γὰρ
 οὐκ ἔστι οὐκ ἀπὸ τούτων μόνον θαυμάσιος ἔστω. τῶν δὲ Φαβίου
 τὸν ἕπον ἀποθανῆν σιωπῆν, καὶ τῶν μὲν συμφερόντων, ὡς δὴ ἄρ
 τε φροῖνος καὶ πατὴρ χηρὸς, ἠέλει μετελεύθερα· τὸ δὲ
 ἐγκόμιον, ὁ παῖς ἐκκεκιδάς τῆς ἐπιφανῶν, οἱ παρορῶν
 κῆρτες ἐπιτελοῖσιν, αὐτὸς εἶπε καταστάς ἐν ἀγορῇ, καὶ γρά-
 φας τὸν λογόν, ἔξεδωκεν. ἐπεὶ δὲ Σκηπίων Κορνήλιος εἰς D
 Ἰβηρίαν πεμφθεὶς, Καρχηδονίους μὲν ἐξήλασε μάχαις
 πολλαῖς κρατήσας, ἔδην δὲ πᾶμπολλα καὶ πόλεως μεγάλας
 καὶ πρὸς τῶν λαμπαρῶν Ρωμαίους κηρταίμων, ὅ-
 μοιαι εἶχε καὶ δόξαν ἐπὶ ἀρετῶν ὅσων δῆλος ὁδοῖς· ἕπατος
 δὲ καταστάς, καὶ τὸν δῆμον ἀσπασίμων μέγιστον ἀπαι-
 τῶντα καὶ παρορῶν ἀσπασίμων πρὸς αὐτὸν, τὸ μὲν αὐτὸτε
 συμπλέκασθαι πρὸς Ἀνίβαν, ἀρχαῖον ἠέγειο λίαν καὶ
 παρορῶν, αὐτῶν δὲ Καρχηδόνια καὶ Λιβύην ὅσων ἐμ-
 πλήσας ὀπλων καὶ στρατῶν, δεινοῦτο πορθεῖν, καὶ τὸν
 πόλεμον ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐκεί μετισταναί, καὶ πρὸς τούτο
 πορθεῖ τῶν θυμῶν σιωπῶν τὸν δῆμον. ἐν ταῦτα δὲ Φά- E
 βιος ἐπὶ τῶν δέος ἄγων τῶν πόλιν, ὡς ἑσπέρην ἀνιό-
 του καὶ ἰέου φροῖνός μὲν εἰς τὸν ἕρατον καὶ μέγιστον κίνδυνον,
 οὔτε λογῶν φροῖνός μὲν οὔτ' ἔργου διοικητῶν ἀποβέβη τοῖς
 πολιταῖς, τῶν μὲν βουλήν ἔπειθε, τῶν δὲ δῆμον ἀπὸ φρο-
 νον ἐδόκει τῶν Σκηπίωνος ἀνιότων ἐπιλαμβόμεσθαι,
 καὶ δεδιέναι μὴ τι μέγα καὶ λαμπαρὸν ἐξερρασαίμων, καὶ
 τὸν πόλεμον ἢ πορθεῖσιν αἰελοῦτος, ἢ τῆς Ἰταλίας ἐκ-
 βαλόντος, αὐτὸς ἀρχῆς φαῖν καὶ μαλακῶς ἐν τούτοις
 χροῖο ἀπὸ πολεμικῶς. εἶπε δὲ ὁρμησθαι μὲν ἐξ ἀρχῆς
 ὁ Φάβιος πρὸς τὸ ἀνιόταν ἑσπέρην ἀπὸ πολλῆς ἀσφα- F
 λείας καὶ παρορῶν, μέγαν ὅσα δεδιὼς τὸν κίνδυνον· ἐν-
 τῆναι δὲ πως μάλλον ἑαυτὸν καὶ πόρρωτέρῳ παρορῶν,
 φιλοτιμία πῆ καὶ φιλοεικία καλύων τῶν Σκηπίωνος τῶν
 ἀπὸ τῶν, ὅς γε καὶ Κρασοῖ ἐπειθε τὸν σιωπατῶν τῶν Σκηπίωνι μὴ παρθεῖν τῶν
 ἀπὸ τῶν, εἰ δόξειεν, ἐπὶ Καρχηδονίους παρορῶν καὶ χροῖο ἀπὸ τῶν
 ἀπὸ τῶν, εἰ δόξειεν, ἐπὶ Καρχηδονίους παρορῶν καὶ χροῖο ἀπὸ τῶν

Quum inisset ille magistratum, & in negotio quo-
 piam ad bellum pertinente esset intentus, pater
 vel prae senio & imbecillitate, vel tentandi gratia
 filij, equo per appellantes & circumstantes con-
 sulem aduehebatur. Quod iuuenis ut vidit, non
 tulit sed misso licitore ut descenderet ex equo pater
 iussit, & si quid consule vellet, pedibus accederet.
 Mouit alios Imperium, tacitq; oculos in Fabium
 tanquam praeter dignitatem violata eius maiesta-
 te, coniecerunt. At ille confestim desiliens, citato
 gradu properauit ad filium, complexusque eum &
 data salute, Maeste consilio, inquit, & virtute fili es:
 sentis quibus imperas, & quam ingentem suscepi-
 sti magistratum, his artibus nos quoq; & maiores
 remp. auximus, dum parentibus liberisq; priorem
 reip. dignitatem habemus. Et sane tradunt Fabij
 proauum, qui sine cotrouersia maxima gloria Ro-
 mae atq; autoritate floruit, quinquies fuit consul,
 clarissimos triumphos ex grauissimis bellis duxit,
 cum filio consule in prouinciam profectum lega-
 tum: in cuius triumpho quum curru ille quadrijug-
 o inueheretur, equo ipse incedens cum reliquis
 sequutus est, glorians quod qui in potestate fi-
 lium haberet, atque inter ciues maximus & esset
 & diceretur, subijceret legibus se & magistratui.
 Caeterum illius laudes non intra haec tantum ste-
 tere. Fabius quum huc filium amisset, dolorem,
 ut vir prudens & pius pater, tulit moderatissime.
 Orationem, quam habent in clarorum virorum
 funere propinqui, ipse in foro egit, quam post edi-
 dit scriptis mandatam. Postquam P. Cornelius Scipio
 procosul in Hispaniam missus, Pcenos multis
 profligatos praeliis ex ea prouincia expulit, com-
 pluribusq; nationibus & vrbibus subactis ingen-
 tibus, ac repub. praclare gesta, gratissimus ciuibus
 & summo cum honore reuersus est, mox consul
 designatus, quum populum intelligeret non vul-
 gare postulare a se & ipsis spondere consulatum,
 ut in Italia congregaretur cum Annibale, ieiun-
 num id nimium & segne arbitratus esse, ipsam
 Carthaginem statuit & Africam statim implere
 armis legionibusque, atque eam oppugnare, & ex
 Italia omnem vim illuc conuertere belli. Ad hanc
 rem omnibus neruis annisus est ut populum im-
 pelleret. Hic varium metum Fabius ciuitati pro-
 posuit, praecipitem clamitans ab amente iuvene
 in extremum & summum periculum ferri: ne-
 que oratione pepercit vel facto quo deterrere se
 ab isto consilio ciues putabat posse. Et senatus
 quidem in suam traduxit sententiam, populo in-
 uidia videbatur adductus, Scipionis felicitati ob-
 trectare, vererique, siquid praecleari gessisset ille, &
 bellum aut finiisset aut summouisset ex Italia, se-
 gnis ipse mollisque, bellum qui tam duxisset diu,
 videretur. Equidem a primo quidem Fabium pu-
 tem ad impediendum Scipionem, studio secu-
 ritatis & prouidentia adductum, quod discrimen
 tam grande horreret: ambitione vero quadam
 & aemulatione, ut crescentem Scipionem detra-
 heret, incubuisse in id acrius. Nam & collegae
 Scipionis suasit Crasso, prouinciam ne permitte-
 ret ei cederet, & Carthaginem ipse, si ei vide-
 retur, exercitum transportaret. Obstitit etiam
 ne pecunia attribueretur in bellum Scipioni:

quare p
 Hanc H
 atque in
 cum sua
 detatum
 potest m
 Scipioni
 fit ne dele
 na dare
 lum, ve
 lem, ve
 esset, id
 tutem, &
 cum in fi
 delere. I
 uibus. Sol
 nes quae in
 quos rep
 quorum v
 agendis fe
 traiecit in
 storizque
 Romam
 multa co
 sub idem
 homin
 castris
 legatos
 spem illam
 triz. Om
 tas ob res
 tendu Scip
 sam profere
 le, Ancep
 nis form
 spondere fo
 labitque
 no ex quo
 ter modum
 quum hui
 excelleret
 spei, neq
 maxime q
 uisset, in
 ditabat rem
 frica Annib
 cubitarum
 pioni mol
 torum su
 Huius ter
 quum bellu
 magnitud
 pium An
 tracto conc
 fo, populu
 niu latria
 fuit huius
 uge uisus
 audiat, ne
 li cepit pa
 pa quo re
 fundum est
 oriam in q
 quod pax
 est, nihil
 tuas hui

quare pecuniam sibi ipse parare habuit necesse. Hanc Hetruriaz ciuitates, eius priuatim studiosae atque in eum propensae, contulerunt. Crassum cum sua natura alienum a contentiōibus & moderatum virum, tum factorum cura, quod esset pōtifex maximus, in Italia retinuit. Quare Fabius Scipioni alia obfistens via, impediuit & intercessit ne delectum iuuentutis, quae voluntaria nomina dare volebat, posset habere. In curia & ad populum fremebat illum non solum fugere Annibalem, verum etiam, quod reliquum in Italia virium esset, id exportantem abscedere, spe lactare iuuentutem, & inducere vt parentes, coniuges, patriam, cuius in foribus potens & irauictus sedeat hostis deserant. Haec quum diceret, pauorem iniecit ciuibus. Solas itaque decernunt ei ad bellum legiones quae in Sicilia erant, & vt ducere secum ex iis quos reportauerat ex Hispania, trecentos, posset, quorum vsus fidei opera est. Atque his quidem agendis sequi visus est ingenium suum. Vt vero traiecit in Africam Scipio, & eximia eius gesta victoriarumque incredibiles & clarissimae annuntiae Romam sunt, consentanea quoque famae spolia multa consequuta, rex captus Numidarum, bina sub idem tempus incensa castra, strages ingens hominum, armorum & equorum vis magna in castris flamma hausta: Carthaginenses etiam per legatos Annibalem reuocarunt, oraueruntque spem illam relinqueret inanem, & ferret opem patriae. Omnibus ciuibus Scipionem laudibus tantas ob res gestas ad caelum ferentibus, Fabius mittendum Scipioni censebat successore: nullam causam proferens aliam, nisi quod illud iactaret triuiale, Anceps esse tantam rerum molem credere vnius fortunae viri, non temere eidem semper respondere fortunam. Quare offendit populum, habitusque est morosus & malignus, aut praefatio exanguis omnino & deploratae spei, qui praeter modum ab Annibale trepidaret, imo vero quum Italia Annibal exercitu nauibus imposito excessisset, obstrepuit laetitiae publicae & bonae spei, neque eam esse illibatam permittit, imo tum vel maxime quum supplicationem populus decreuisset, in summo periculo versari & in lubrico ditabat rempublicam. Quippe grauiorem in Africa Annibalem sub Carthaginis mœnibus incubiturum hostem, occursurum exercitum Scipioni multorum etiamnum calentem imperatorum sanguine, dictatorumque & consulum. His sermonibus trepidatio Romae renouata, vt quum bellum translatum in Africam esset, hoc magis admodum vrbi periculum putaret. At Scipio tum Annibalem signis collatis vicit, tum detracto conculcatoque oppressae Carthaginis factu, populum maiore impleuit quam caperet animis laetitia, imperiumque plane multis iactatuti fluctibus iterum crexit. Fabius Maximus non attigit viuis exitum belli, neque Annibalem victum audiuit, neque insignem illam & synceram oculis cepit patriae prosperitatem, sed sub idem tempus quo reliquit Italiam Annibal, ex morbo defunctus est. Epaminondam Thebani propter itopiam in qua decessit, publico funere extulerunt, quod praeter veru minutum ferreum, vt fama est, nihil ab eius excessu fuerit domi inuentum.

A χρήματα μὲν οὖν Σκηπίων ἑαυτῷ ποιεῖσθαι αἰσχυρομένους, ἠχίρει τῶν ἐν Τυρρηνίᾳ πόλεων, ἰδίᾳ πρὸς αὐτὸν οἰκείως Διόσκουδῶν καὶ Ζεφυρομάδων. Κελεύσων ὅτι μὴ ἢ φύσις, οἷα οἷα φιλονεικῶν ἀλλὰ πρῶτον, οἷα κατεῖχεν, τὰ ὅτι καὶ νόμος θεῶν ἰερωσιτύῳ ἔχρησεν τὴν μεγίστην. αὐτῆς οὖν καὶ ἑτέροις ὁδῶν ἀπὸ τῆς Φάβιος ὁ Σκηπίωνι, κατεκάλυσε πρὸς ὀρμημένους αὐτῷ συστρατεύεσθαι τῶν νέων, καὶ κατεῖχεν, ἐν τε βουλαῖς καὶ ταῖς ἐκκλησίαις βοῶν. ὡς οἷα αὐτὸς Ἀνίβαν ἀποδιδράσκει μίος ὁ Σκηπίων, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπόλοιπον ἐκπλεῖο λαβῶν δυνάμιν ἐκ τῆς Ἰταλίας, δημαγωγῶν ἐλπίσι τοῖς ἰεῖς, καὶ ἀναπειθῶν ἀπολιπὴν γυνείας καὶ γυναῖκας καὶ πόλιν, ἥς ἐν θυραῖς ἔπιχεσθαι τῶν καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ πόλεως καὶ πόλεως. καὶ μὴ τοῖς ταῦτα λέγων, ἐφόβησε τοῖς Ρώμοις, καὶ μόνοις αὐτὸν ἐψηφίσαντο χρῆσθαι τοῖς ἐν Σικελίᾳ στρατεύμασι, καὶ τῶν ἐν Ἰβηρίᾳ γεγενῶτων μετ' αὐτῶν τριακασίους ἀγὰν οἷς ἐχρηστούσιν. ταῦτα μὲν οὖν ἐδόκει πολιτεύεσθαι πρὸς τὴν ἑαυτῷ φύσιν ὁ Φάβιος. ἐπεὶ ὁ Σκηπίωνος εἰς Λιβύῳ Διόσκουτος, δι' οὗτος ἔργα θαυμαστά καὶ πρῶτος ὑποφάνοι ὁ μέγιστος καὶ ὁ κάλλος εἰς Ρώμῳ ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ μὴ τυρωῦντα ταῖς φήμας εἶπετο λαβῶν πολλὰ καὶ βασιλεὺς ὁ Νομάδων ἀρχιμέλωτος, καὶ δύο στρατοπέδων ὑφ' ἑνα καθερὸν ἐμπαρήσας καὶ φροσά, πολλῶν μὲν ἀνδραπότων, πολλῶν δὲ ὀπλων καὶ ἵππων ἐν αὐτοῖς συλκατακτακτακτακτων, καὶ πρῶτος πρὸς Ἀνίβαν ἐπέμποντο τῶν Καρχηδονίων, καλοῦντων, καὶ δεομένων, εἰσάγοντα ταῖς ἀτελεῖς ἐκείνας ἐλπίδας οἷα δε βοηθεῖν ἐν ὅτι Ρώμη πρῶτον ἐχόντων τὸ Σκηπίωνα ὅτι σῶματός ὅτι τοῖς καπορθώμασι, ὁ Φάβιος ἠξίου πέμπεσθαι Σκηπίωνι Διόσκουτον, ἀλλὰ μὲν οἷα ἔχον πρῶτος εἶπων ὅτι μνημοβόλοισι, ὡς ἐπισφραγῆς ἐστὶ πρῶτος αἰεὶ ἀτυχεῖν τὸ αὐτὸν. οὕτω πρῶτος ἐκελευσεν ἦδ' οὐ πολλοῖς, ὡς δὲ σκῆλος ἀνὴρ καὶ βασκαῖος, ἢ πάμπαν ὑπὸ γῆρας ἀπολμος γεροντῶς καὶ δύσελπας, περαιτέρω τε τὸ μετεῖον κατεταμνημένος τὸ Ἀνίβαν. ὁ δὲ γὰρ ἐκπλεῖσαντος αὐτῷ μὲν τῶν δυνάμεων ἐξ Ἰταλίας, εἰσέειδεν καὶ τεταρῆκός τῶν πολιτῶν ἀδούροτον καὶ βέβαιον. ἀλλὰ τότε δὴ μάλις τὰ πρῶτα τῆ πόλεως θεούση πρῶτος τὸ ἔργον κίνδυνον ἐπισφραγῆς ἔχον ἔλεγε. βαρύτερον γὰρ ἐν Λιβύῳ πρῶτος Καρχηδόνος αὐτοῖς Ἀνίβαν ἐμπαρήσας, καὶ στρατὸν ἀπὸ τῆς Σκηπίωνι πολλῶν ἐπὶ θερμὸν ἀνδραπότων αἵματι καὶ δικτατῶρων καὶ ὑπὸ αὐτῶν ὡς τε τὴν πόλιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν λόγων τούτων ἀναπαρήσας, καὶ τὸ πολέμου μετῶτος εἰς Λιβύῳ, ἐχύτερον τῆς Ρώμης αἰεσθαι γεγενῆσαι τὸν φόβον. ἀλλὰ Σκηπίων μὲν οὐ μὲν πολὺν χρόνον, αὐτὸν τε νικησάσας μάχῃ καὶ κατὰ Αἰνίβαν, καὶ κατὰ ἑδῶν ὁ φρόνημα καὶ καπαπατήσας τῆς Καρχηδόνος ὑποπεσούσης, ἀπέδωκε μείζονα χάριν ἀπάσης ἐλπίδος τοῖς πολιταῖς, καὶ τὴν ἠγεμονίαν ὡς ἀληθῆς πολλῶν σάλου σφραγίσαν, ὠρθῶσε πάλιν. Φάβιος ὁ Μάξιμος οὐ διήρκεσε τῶν βίβη πρῶτος τὸ τῶν πολέμου τέλος, οὐδὲ ἠχουσεν Ἀνίβαν ἠτήνημον, ὁ δὲ τὸν μετὰ τὴν καὶ βέβαιον ἀτυχεῖν τὸ πατριδὸς ἐπὶ σφραγῆς ἀλλὰ πρῶτος ὁ χρόνον Ἀνίβαν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. νόσφ καμῶν ἐτελεύτησεν. Ἐπὶ μιν ἀνδρῶν μὲν οὖν Θεβαῖοι δημοσίᾳ Διόσκουτος

πενία καὶ ἀπέλιπεν ὁ δὲ μὲν, ἔτα φαν' ὁ δὲ γὰρ οἷα τελευτήσαντος ὄρε δυνάμιν, πλὴν ὁ βελίστην σιδηροῦ καὶ λευκοῦ

Φάβιον ἢ Ρωμαίον δημοσία μὲν σὺν ἐκείνῳ, ἰδίᾳ δὲ ἐκείνου ὁ σμικρότατον αὐτῶν τὸ νομισμῆν ἐπενεκύνθη, οἷον ὡς δι' ἐνδοξοῦ παρὰ τὸν αὐτὸν, ἀλλ' ὡς πατέρα ὁ δῆμος θαυμάζωντες, ἐξεμίμνῳ καὶ δοξάζει ὁ θάνατος αὐτοῦ ὡς βίᾳ παρέπουσαν.

Ο ἰσὺν οὖν βίοι τῶν ἀνδρῶν τοιαύτην ἐργασίαν ἴσους. ἐπεὶ ἢ καὶ πολιτικῆς καὶ πολεμικῆς ἔργου πολλὰ καὶ καλὰ ὑποδείγματα καταλελοίπασιν ἀμφοτέροι, Φέρει, τῶν πολεμικῶν ἐκείνο πρῶτον λαβόντων, ὅτι Περικλῆς μὲν ἔργα παρὰ τὸν δῆμον καὶ μέγιστον καθ' αὐτὸν ὄντι καὶ μά-
 λιστα παρὰ δυνάμειν ἀκμαζόντων γυναικῶν, ὑπὸ κρίσεως αὐτοῦ δόξαν δυνάμει καὶ ῥώμῃ παρὰ μὲν ἀσφοδῆς Διαφύλαξαι καὶ ἀπαισῶν αἱ τῶν Φαβίου παρὰ τῶν, ἐν αἰσχρῶν καὶ δυσπομπούτοις χειρῶν ἀναδείξαντων τὴν πόλιν, σὺν ἐπ' ἀγαθῶν ἀσφοδῆν διετήρησαν, ἀλλ' οἷον κακῶν εἰς βελτίω μετέστηθαι. καὶ Περικλῆς μὲν αἱ Κίμωνος διασφάξαι, καὶ τὰ Μυρωνίδου καὶ τὰ Λεωκράτους ἔργα, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα Τολμίδης κατεργάσθη, ἐορτάσθη μᾶλλον καὶ ἐμπόνησεν ἑστρατηγῶν τὴν πόλιν, ἢ κτήσαντα πολέμου καὶ φυλάξασθαι παρέδωκε. Φάβιος δὲ ὄραν ποταμῶν καὶ Φυγῶν καὶ ἠ-
 τῶν, πολλοὺς θανάτους καὶ σφαγῶν ἀποκτείνων καὶ στρατηγῶν, λίμνας ἢ καὶ πεδία καὶ δρυμοὺς νεκρῶν στρατοπέδων πληθύνων, αἰματὶ ἢ καὶ φόνῳ ποταμοὺς ἀρετῆς θαλάττης ῥέοντα, ἐν ταῖς καθ' ἑαυτὸν ὀρμηδαῖς καὶ βεβηκῆσι τὴν πόλιν ἀντιλαβόμενος καὶ ὑπερβῶν, σὺν εἴασε τοῖς ἐκείνων ὑποφρονήσασθαι τελέως ἐκχυθῆναι. καὶ τοῖς δόξαν αὐτοῦ οὐχ οὕτω χαλεπὸν εἶναι, πόλιν ἐν συμφοραῖς μεταχρῆσαισθαι ἀπεινῶν, καὶ τῶν φρονιῶν ὑπὸ ἀνάγκης κη-
 τηκῶν ἡρωιδῶν, ὡς δι' ὀφθαλμῶν ἐπηρησῶν καὶ ἀπαργῶν τῶν δῆμον, χαλινὸν ἐμβόλῃν ὑβρεως καὶ δραστήτητος. ὡς δὲ
 μάλιστα φαίνεται ἔργα Περικλῆς Ἀθηνῶν παρὰ τὸν δῆμον. ἀλλὰ τῶν Ρωμαίων συμπεσόντων τότε κακῶν τὸ μέ-
 γεθος καὶ ὁ πλῆθος, ἰσχυρὸν πῖνα γῶμιν καὶ μέγιστον ἐδείξεν αὐτῶν, τὸν μὴ συγχύσασθαι μηδὲ παρὰ τὸν αὐτὸν λογισμοῖς. καὶ Σάμῳ μὲν ὑπὸ Περικλέους αἰούσῃ, τὴν Τάρεντος ἔστι καταλήψαι ἀντιπῆλαι, καὶ τὴν Δι' Εὐβοίας τῶν παρὰ Καμπανίας πόλεις. ἐπεὶ αὐτῶν γε Καπύλιον οἱ παρὰ Φούριον καὶ Ἀππῶν ὑπατοὶ κητέρον, οἷον ὡς παρὰ τῶν Φά-
 βιος οὐ φαίνεται μάχῃ νενικηκῶς, πλὴν ἀφ' ἧς τὸ πρῶτον εἰσῆλθε δριμύτοι Περικλῆς δὲ σπῆρα ἔργα καὶ γῶν καὶ
 καὶ θαλάτταν ἔργα ἀπὸ τῶν πολεμίων. οὐ μὲν λέγεται τοιαύτη παρὰ τῶν Περικλέους οἷον ἔργα Φάβιος, Μινού-
 κιον δὲ ἀρπάζει Ἀνίβου, καὶ Διασώτας εἰτελὲς στρατοπέ-
 δων Ρωμαίων (καλὸν γὰρ ὁ ἔργον καὶ κρίνον ἀνδρείας ὁμοῦ καὶ φρονήσεως καὶ χρηστότητος) ὡς παρ' αὐτὸν πάλιν σὺν σφάξαι λέ-
 γεται Περικλέους ὅτι ἐσφάλη Φάβιος ἀπὸ τῶν βοῶν καὶ στρατηγῶν ὑπὸ Ἀνίβου, λαβὼν μὲν αὐτῶν καὶ καὶ τὴν
 χῆν ὑπερβῶν τῶν πῖναισιν τὸν πολέμου, παρὰ τὸν δῆμον
 κτὸς λαβόντα, καὶ μὲν ἡμέραν βιασάμενον, καὶ φθάσαντα μέμνους, καὶ κρατήσαντα συλλαβόντας. εἰ ἢ δὲ μὴ μόνον
 χεῖρα τῶν παρῶν, ἀλλὰ καὶ τεκμήρεσθαι παρὰ τῶν μέ-
 λους ὀρθῶς τὸν ἀγαθὸν στρατηγὸν, Ἀθηνῶν μὲν, ὡς Περ-
 κλῆς παρὰ τὸν δῆμον καὶ παρὰ τὸν δῆμον, ἐτελῶν τῶν πολέμου (πο-
 λυπαρῶν μὲν οὖν γὰρ ἀπώλεσαν τὴν δυνάμειν) Ρωμαίῳ δὲ, παρὰ τῶν Φαβίου λογισμοῖς ἐκπέμψαντες ὅτι Καρ-
 χηδοίους Σκηπίωνα, πρῶτον ἐκστρατηγῶν οὐ τύχη, σφῆρα ἢ τῶν στρατηγῶν καὶ ἀνδρεία νικῶντος τοῖς πολεμίοις.

A Populus Romanus non fecit Fabio publicè funus, sed assibus viritim collatis, non ut tanquam inopi sufficerent impensas: verum populo ut parentem sepeliente, mors viri, ut dignum vita erat, honora-
 ra fuit & celebrata.

H Abes vitæ historiam illorum duorū, quorum quia uterque multa exempla & præclara reliquit civilis & bellicæ virtutis, age, ex bellicis illud primo loco tractemus. Pericles quum reip. præf-
 set, populus in prospero ut quum maxime successu rerum & per se pollentissimus erat, opibusq; florentissimus, ut publica cum fortuna atq; potētia in se-
 curo & stabili gradu tenuisse videatur. Acta Fabij, qui scēdissimis & asperissimis temporibus remp. sus-
 cepit, non rebus florentibus stantem conseruauerunt, sed excitauerunt abiectā. Præterea Pericli Ci-
 monis victoriæ, Myronidisq; & Leocratis laureæ, multa etiam Tolmidis præclara facta facultatē pe-
 perere domi remp. procuranti festos dies agēdi, ludosq; celebrandi potius quàm bello re augendi vel tuēdi. Fabius verò, quū ante oculos haberet multos
 fusos fugatosq; exercitus, multas strages & cædes imperatorum atq; ducū, lacus, campos, saltus cæ-
 sorum cadaueribus exercituū coopertos, cruore, & tabe manātia vsq; ad mare flumina, suis propriis institutis & firmis consilijs, quasi subiectis humeris, fulciens rempub. obstitit ne illorum peccatis labas-
 cens ex toto præcipitaretur. Et quidē tractare fractam calamitatibus ciuitatē, & necessitate obtemperare coactam prudenti, nō perinde videatur ar-
 dūm atq; populi rebus elati secundis luxuriantif-
 que refrænare lasciuiam atq; ferociam. Quā maxime ratione videtur Pericles Athenienses cōtinuif-
 se. Atqui malorum, quibus oppressus id temporis populus Romanus fuit, moles & cumulus, quem ea non perculerunt, nec de gradu deiecerunt, eum verò magnum virum & inuicti animi ostenderunt fuisse. Cum Samio capta à Pericle, Tarentum receptum componamus licet, & verò etiam cum Eubœa, Campaniæ oppida. Nam ipsam quidem Capuam Fuluius & Appius consules subiugauerunt. Signis collatis haud comperio Fabium hostes fu-
 disse: nisi vnde priorē duxit triumphum. Pericles hostibus terra marique exsis trophæa nouem stauit. Nullum factum tamen memoratur Periclis tale quale fuit Fabij, quum Minutium eripuit Annibali, & iustum exercitum seruauit Romanum. Memorabile facinus, & quod virtutem, prudentiam, humanitatem simul complectitur. Vicissim nec error refertur is Periclis qui Fabij, cui per bo-
 ues illudit Annibal: ceperat temere & fortuito faucibus ingressum hostem, amisit è manibus noctu fallentem & postero die vrgentem, præuenientem dum cunctatur, & dum manus conferit, superantem. Quòd si boni imperatoris est non tantum consulere rebus instantibus, sed & diuinare de venientibus recte, belli Athenienses exitum, qualem præuiderat & ante denuntiauerat Pericles, fortiti sunt. Dum enim nimium multa ambiunt molianturque, amiserunt suas opes: Romani, qui contra Fabij sententiam Scipionem cum imperio in Africam miserunt, rerum potiti sunt, non casu, sed ducis qui hostes deuicit, consilijs ac virtute.

illum itaque rectè senfisse patriæ casus testantur, hunc resp. præclare gesta arguit longè lateque errasse. Et sane cladè accipere nec opinantem, & rerum prosperè gerendarum corrumpere diffidètia occasionem, par ducis est delictum: quippe vna temeritatem gignit & eripit audaciam imperitia. Hætenus de rebus bellicis. Domi magna fuggillatio Periclis bellum fuit, cuius ille dñi reluctatur nimium Lacedæmonijs, dicitur autor fuisse. Equidem nec Fabiū Max. censuram fasces submissurū Pœnis fuisse, imo fortiter se pro imperio in discrimen demissurum. Fabij tamen erga Minutium moderatio & lenitas, factionem aduersus Cimonem & Thucydidem Periclis coarguit, egregios viros & ab optimatibus stantes, quos in exilium egit. At certe opes & potentia maior Periclis: quare nemini vlli permisit imperatori malis consilijs remp. labefactare. solus illi elapsus Tolmides vi eum reiecit. Cæterum hic in Bœotios incurrit, reliqui summæ eius potentiæ cessere, & ad arbitrium se eius accommodauerunt omnes. Fabius fuit ipse quidem prouidus, nec vsquam incurrit, sed cohibendorum cæterorum potestate apparet eum fuisse imparem. neque enim Romani, si tantū Fabius apud ipsos, quantum Athenis Pericles, polluisset, in tantas incidissent miseras. Iam inuictum à pecunia animū, hic ab offerentibus nihil capiendo, ille multa largiendo egentibus, dum redemit suis nummis captiuos, demonstrauit. Non fuit hæc ingens summa tamen, sed ad sex talenta. Pericles, difficile dictu, quantum quæstus & munerum consequi à socijs & regibus occasione potentiæ suæ quum potuisset, præstitit se abstinentissimum. Opificiorum quidem certè mole, templorumq; atque ædificiorum substructionibus, quibus Athenas exornauit Pericles, cuncta quæcunque ante Cæsares Roma habuit ornamenta haudquaquam sunt conferenda, sed longè lateque, sine vlla comparatione, magnificentia & nobilitate præ his obtinent illa primas.

Σὺν Ἀθῆναις, ὅτε ἀξιότιμον ὁμοῦ πλοῦτον τὰ πρὸς τῶν Καίρων φιλοπρημίας. Ἡ Ῥώμης πλοῦτος ἐστὶν ἔτι καὶ ἀσπίχριτον ἢ τούτων ἔχει μεγαλοργία καὶ μεγαλοπρέπεια ὁ πρῶτος.

ὥστε τὰ μὲν τὰ πλοῦτα τῆς πατρίδος μὲν τὴν ἐπιχειροῦν ἐγὼ, τὸν δὲ ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν ἐλέγχουσα τὴν τὸν τὸς ἐσφραγισμένον. ἴση δὲ ἀμύρτια φραττηρῶν, κακῶς πεπεσὶν μὴ πρὸς δόκησάντα, καὶ κατὰ τὸν ἄπειρα πρὸς ἔαθαι. μία γὰρ ὡς εἰκοι ἀπειρία, καὶ θράσος γὰρ ἄ, καὶ θράσος ἀφαιρέται. τῶν δὲ πρὸς τῶν πολεμικῶν. τῆς δὲ πολιτείας μέγα μὲν ἔκκλημα τὸ Περικλέους, ὁ πόλεμος. λέγεται γὰρ ἐπακτὸς ὑπὸ ἐκείνου γράσθαι, Λακεδαιμονίους εἰσαντος μὴ ἐνδοῦναι. δοκῶν δὲ, μὴδ' αὖ Φάβιον Μάξιμον ἐνδοῦναι πικραρχηδοῖσι, ἀλλ' ἄλλως ὑποσῶναι τὸν ὑπὸ τῆς ἠγεμονίας κίνδυνον. ἡ μὲν τοὶ πρὸς Μινουάκιον ὅτι πεικῆα τὸ Φάβιον καὶ πρὸς τῆς ἐλέγχῃ τὸν πρὸς Κίμωνα καὶ Θουκυδίδω σασιασμόν, ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ ἄριστοκρατικῶν, εἰς φυγῶν ὑπὸ αὐτῶν καὶ ὑφ' ἑαυτῶν ἐκπεσόντας. ἀλλ' ἡ γε διωάμεις μείζων ἢ τῆς Περικλέους καὶ ὁ κράτος. ὅθεν οὐδὲ δῆλον εἶασεν ἐνδοῦσ' ὑχῆσαι τῇ πόλει κακῶς βουλοσάμενον φραττηρῶν, ἀλλ' ἡ μόνος αὐτὸν ἐκφυγῶν Τολμίδης καὶ διωσάμενος βία, πρὸς τῆς Βοιωτῶν. οἱ δὲ δῆλοι πρὸς τῆς κατὰ τὸν πλοῦτον πρῶτος εἰς τὸ ἐκείνου γνώμην ὑπὸ μεγέθους αὐτῆς τῆς διωάμεις. Φάβιος δὲ, ὁ κατ' αὐτὸν ἀσφραγῆς ὦν καὶ αἰαμύρτητος, ὅτι πρὸς τὸ καλύψῃ ἑτέροις ἀδύνατω φαίνεται λήπορμος. οὐ γὰρ δὴ πρὸς τῆς συμφοραῖς ἐχρήσαντο Ῥώμαιοι, Φαβίου παρ' αὐτοῖς ὅσον Ἀθῆναισι Περικλέους δυναθέντος. καὶ μὲν πῶν γε πρὸς τῆς μεγалоφροσύνην, ὁ μὲν, τὰ μὴδὲν λαβῆν τῶν δὲ διδόντων, ὁ δὲ, τὰ πρὸς τῆς πολλὰ τοῖς δεομένοις, ἐπεδείξατο, λυσάμενος τοῖς ἰδίους χρήμασι τοῖς ἀρχιμαλώτοις, πλὴν τούτων μὲν οὐ πολὺς ἔτι θῆμος, ἀλλ' ὅσον ἔτι λαβῆν. Περικλῆς δὲ ὅτε αἰίσως εἶποι τις ὅσα καὶ τῶν συμμάχων καὶ βασιλέων ὠφελῆσαι καὶ θεσπιῆσαι παρὸν, τῆς διωάμεις διδούσης, ἀδωρότατον ἑαυτὸν καὶ κατὰ τῶν ἐφύλαξεν. ἔργων γε μὴν μεγέθους καὶ ναῶν, καὶ κατασκευῶν οἰκοδομημῶν, ὅτε ὦν ἐκόσμησεν ὁ Περικλῆς καὶ ἔξοχόν τι πρὸς

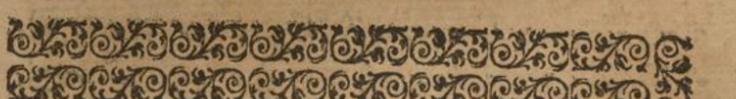

PLUTARCHI
vitæ comparatæ

ALCIBIADIS ET C. MAR-
CII CORIOLANI.
ALCIBIADES.

ALCIBIADIS origo ex alto ducta autorem habere Euryfacem Aiacis filium putatur. Materna stirpe Alcmeonides fuit ex Dinomache Megaclis filia genitus. Pater eius Clinias, triremi suo instructa impendio, ad Artemisium magna laude depugnauit, post ad Coroneam cecidit in prælio aduersus Bœotios. Tutores Alcibiadis fuerunt Pericles & Ariphron, Xanthippi filii propinqui eius. Ferunt non immerito Socratis benevolentiam & amicitiam haud parum ei momenti attulisse ad gloriam, siquidem Nicie, vel Demost. vel Lamachi, vel Phormionis, vel Thrasylbuli, vel Theramenis,

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
Βίοι παράλληλοι

Ε ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΚΙΟΥ
Γ. ΚΟΡΙΟΛΑΝΟΥ.
ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ.

Ο Αλκιβιάδου γένος ἀναθεν Εὐρυσάκειον τῆς Αἰαντῶν ἀρχηγὸν ἔχον δακτύλῳ τὸς ὁ μῆθος Ἀλκμαωνίδης ἦν, ἐκ Δινομάχης γατρῶν τῆς Μεγακλέους. ὁ δὲ πατήρ αὐτῆς Κλενίας ἰδιοσόλῳ τετάρτῳ πρὸς Ἀρτεμίσιον ἐνδοξῶς ἐναυμάχησεν ὑπερὸν ὅτι Βοιωτῶν μαχόμενος πρὸς Κορώνησιν ἀπέθανε. ὁ δὲ Ἀλκιβιάδου Περικλῆς καὶ Αἰφρων οἱ Ζαυθίππου, πρὸς τῆς ἡλικίας, ἐπέβησαν. λέγεται δὲ οὐ κακῶς ὅτι τῆς Σωκράτους πρὸς αὐτὸν δυνάμει καὶ φιλίας οὐ μικρὰ πρὸς δόξαν ἀπέλαυσεν, εἴγε Νικίου μὲν καὶ Δημοσθένους καὶ Λαμαχῶν καὶ Φορμίωνος, Θρασυβούλου τε καὶ Θερσάμενος,

καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀπολαύσας, ὅτε ὦν ἐκόσμησεν ὁ Περικλῆς καὶ ἔξοχόν τι πρὸς

καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀπολαύσας, ὅτε ὦν ἐκόσμησεν ὁ Περικλῆς καὶ ἔξοχόν τι πρὸς